9

ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ପ୍ରସାର

୧୨୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଭାରତର ଏକ ବୃହତ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶାସନ କରିଥିବା ଶାସକ ମାନଙ୍କୁ ସୁଲତାନ୍ କୁହାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଏହି ସମୟକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନ ଯୁଗ କୁହାଗଲା । ଏହି ସୁଲତାନ୍‌ମାନେ ତୁର୍କୀ ଏବଂ ଆଫଗାନ ବଂଶର ଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଏହି ସୁଲତାନ୍ ମାନେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ସେମାନଙ୍କର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ତୁର୍କୀ ସୁଲତାନ୍ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରି ଦିଲ୍ଲୀର ଶାସକ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଚୌହାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଗାଦିଚ୍ୟୁତ କରିଥିଲେ । ଏହି ସୁଲତାନ୍ ମାନେ ଦୀର୍ଘ ୩୦୦ ବର୍ଷ ଧରି ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଯୁଗର ଶେଷ ଦୀପଶିଖା ଥିଲେ ଇବ୍ରାହିମ୍ ଲୋଦୀ । ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ୍ ବାବର ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଭାରତରେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ।

ଏହି ତିନିଶହ ବର୍ଷ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ରାଜବଂଶ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଥିଲେ ମାମ୍‌ଲୁକ ବା ଦାସବଂଶ (୧୨୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ରୁ ୧୨୯୦ ଖ୍ରୀ:ଅ:), ଖିଲିଜୀ ବଂଶ (ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୨୯୦ରୁ ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୩୨୦), ତୋଗଲକ ବଂଶ (ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୩୨୦ରୁ ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୪୧୨), ସୟଦବଂଶ (ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୪୧୨ ରୁ ୧୪୫୧ ଖ୍ରୀ:ଅ:) ଏବଂ ଲୋଦୀବଂଶ (ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୪୫୧ ରୁ ଖ୍ରୀ:ଅ: ୧୫୨୬) ସାମୁହିକ ଭାବରେ ଏହି ସମୟକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନ୍ ଯୁଗ ବୋଲି ନାମିତ କରାଯାଏ ।

ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ ରାଜ୍ୟ ଜୟ, ବିସ୍ତାର ଏବଂ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

OBJECTIVES - ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି ବିଷୟକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଆମେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟ ଜାଣିପାରିବା ।

- ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରୁ ଆରବୀୟ ମାନଙ୍କର ଭାରତ ଆଗମନ ଓ ପ୍ରଥମ ଆକ୍ରମଣ
- ଗଜନୀର ଶାସକ ମହାମଦ ବା ମାହମୁଦ ଗଜନିଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ
- ମହମ୍ମଦଘୋରୀଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ
- ମହମ୍ମଦଘୋରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭାରତରେ ତୁର୍କୀ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସହଯୋଗ କରିଥିବା ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ।
- ଦାସବଂଶ ଦ୍ୱାରା ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରସାରର ବିବରଣୀ
- ଖିଲିଜୀବଂଶ ଏବଂ ତୋଗଲକ ବଂଶ ଦ୍ୱାରା ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବିସ୍ତାର ।
- ସୁଲତାନୀଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଦେଖାଦେଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ।
- ସୁଲତାନୀ ଯୁଗର ପତନର କାରଣ ସମୂହ ।

ଟିପ୍ପଣି

9.1. ARAB INVASION OF INDIA - ଆରବ ମାନଙ୍କର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଆରବମାନେ ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ ଦିଗରୁ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଆକ୍ରମଣର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ କାସିମ୍ ନାମକ ଜଣେ ସେନାପତି । ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ଥିଲା ଆରବ ପ୍ରସାର ନୀତିର ଅଂଶ ବିଶେଷ ।

ଆରବରେ ଇସ୍‌ଲାମ ଧର୍ମର ଉତ୍‌ଥାନ ଏକ ନୂତନ ରାଜନୀତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କଲା । ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହମ୍ମଦଙ୍କ ମକ୍‌କା ନଗରୀ ଅଧିକାର ପରେ ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏବଂ ମହମ୍ମଦଙ୍କ ନିଧନ ପରେ ବି ଅବ୍ୟାହତ ରହିଲା ।

RISE AND SPREAD OF SLAM : ଇସ୍‌ଲାମ ଧର୍ମର ଉତ୍‌ଥାନ ଏବଂ ପ୍ରସାର-

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆରବରେ 'ଇସଲାମ୍' ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଧର୍ମ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା ଏବଂ ଖୁବ୍ କମ୍ ସମୟ ବ୍ୟବଧାନରେ ଏହି ଧର୍ମ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଇରାନ୍ ଏବଂ ଭାରତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲା । ମହାପୁରୁଷ ମହମ୍ମଦ ଥିଲେ ଏହି ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା (ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୫୭୦ ରୁ ୬୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ) । ଏହି ଧର୍ମ ଆରବ ସମେତ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳର ଆଧାତ୍ମିକ, ରାଜନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲା । ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଏକେଶ୍ୱରବାଦ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ପବିତ୍ର ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥର ନାମ ଥିଲା 'କୋରାନ୍' । ଏହି ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମୁସଲମାନମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ଧର୍ମବାଣୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ମହମ୍ମଦ କୋରାନ୍‌ରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଧର୍ମରେ କୋରାନ୍ କୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଭକ୍ତି ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଏ । ଏହି ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁସଲମାନ୍ ଦିନକୁ ୫ ଥର ନମାଜ ପାଠ କରୁଥିଲେ । ଏଥି ସହିତ ରମ୍‌ଜାନ୍ ମାସରେ ଉପବାସ କରିବା, ଦାନ କରିବା ଏବଂ ଥରେ ମକ୍‌କାକୁ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲା । ୬୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦଙ୍କ ନିଧନ ପରେ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ଆଧାତ୍ମିକ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା 'ଖଲିଫା'ଙ୍କ ଉପରେ । ଖଲିଫା ଏକ ଆରବୀୟ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି (Khalifa) ବା 'ଅଧସ୍ତନ' । ମହମ୍ମଦ ଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ଏହି ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

୬୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୬୬୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଚାରିଜଣ ଖଲିଫା ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମହମ୍ମଦଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପରେ ୬୬୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୭୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉମାୟଦ୍ ଖଲିଫାମାନେ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ଥିରତା ଏବଂ ପ୍ରଗତି ଆଣିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ପରେ ୭୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୨୫୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବାସେଜ୍ ଖଲିଫା ମାନେ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଖଲିଫା ମାନେ ରାଜନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହରାଇଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଂ‍ଚଳରେ ସ୍ୱାଧୀନ ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ସୁଲତାନ୍ ମାନଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା ।

ଆରବ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଓ ଗଠନ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ହୋଇଥିଲା ଯେ ଏହା ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥିଲା । ୬୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୬୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଆରବୀୟମାନେ ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆ, ଜୋର୍ଡ଼ାନ୍, ଶିରିଆ, ଇରାକ୍, ତୁର୍କୀ ଏବଂ ପାରସ୍ୟ ଜୟ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଇଉରୋପ ଜୟ କରିଥିଲେ । ୬୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୬୩୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ସ୍ପେନ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଦକ୍ଷିଣ ଫ୍ରାନ୍ସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଆରବୀୟମାନେ ସ୍ପେନ୍ ରୁ ଭାରତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବିଶାଳ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଭୂ-ମଧ୍ୟସାଗର ଓ ଭାରତ ମହାସାଗର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଚାଲୁଥିବା ଦରିଆପାରି ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟକୁ ଆଣିଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଉମାଦ୍ ଖଲିଫାମାନେ କ୍ଷମତାର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବୃହତ୍ ମୁସଲିମ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଆରବୀୟ ମାନଙ୍କର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ଭାରତର ଧନରତ୍ନ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆରବ ବଣିକ ଓ ନାବିକ ମାନେ ଭାରତର ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦ ବିଷୟରେ ଜାଣିଥିଲେ । ଆରବ ମାନଙ୍କର ସିନ୍ଧୁ ଆକ୍ରମଣର ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଥିଲା । ଦେବଲର ଜଳଦସ୍ୟୁମାନେ ଆରବୀୟ ଜାହାଜ ଗୁଡ଼ିକୁ ବାରମ୍ବାର ଲୁଣ୍ଠନ କଲେ । ଆରବୀୟ ମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ରାଜା ଜାହିର ଜଳଦସ୍ୟୁମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡିତ ନ କରିବାରୁ ଆରବୀୟ ମାନେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ସିନ୍ଧୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଇରାକ୍‌ର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ହଜାଜ୍ ଏକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ କାଶିମ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ସେ ୭୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ସିନ୍ଧୁନଦୀ ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦେବଲ ରାଜ୍ୟକୁ ସେ ଅଧିକାର କଲେ । ଏହାପରେ ସିନ୍ଧୁନଦୀ ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ରାବର ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସେଠାରେ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍‌କାଶିମ ରାଜା ଜାହିରଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଆରବର ସୈନ୍ୟମାନେ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ସୈନିକ ମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ରାଜା ଜାହିର ମଧ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ କାଶିମ୍ ପୁନର୍ବାର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ମଧରେ ବ୍ରାହ୍ମଣାବାଦ ସମେତ ସିନ୍ଧୁ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ବିନ କାଶିମ୍‌ଙ୍କର ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁ ସିନ୍ଧୁରାଜ୍ୟରେ ଶୋଚନୀୟ ଅର୍ଥନୀତିକ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଖାଦେଲା । ଅସଂଖ୍ୟ ବଣିକ ଓ ସାଧାରଣ ପ୍ରଜା ସିନ୍ଧୁପ୍ରଦେଶ ଛାଡ଼ି ପଳାୟନ କଲେ । ସେ ସିନ୍ଧୁପ୍ରଦେଶର ବହୁଅଞ୍ଚଳ ଏପରିକି ପଞ୍ଜାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଧିକାର କରିନେଲେ । ସେ ମାତ୍ର ଦୁଇବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ ଅନେକ ଆରବୀୟ ସେଠାରେ ସ୍ଥାୟୀ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରି ଆଞ୍ଚଳିକ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆରବୀୟ ମାନଙ୍କର ତଥା ମୁସ୍‌ଲିମ୍‌ମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା ।

9.2. MAHMUD GHAZNI - ମାହାମୁଦ୍ ଗଜନୀ

୧୦୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୦୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧରେ ମାହାମୁଦ ଗଜନୀ ୧୭ ଥର ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ତୁର୍କୀ କ୍ରିତଦାସ ମାନଙ୍କର ସେନାପତି ଏବଂ ଗଜନୀ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଆଲପ୍ତଗୀନ୍‌ଙ୍କର ପୁତ୍ର ।

ମାହାମୁଦ ଗଜନୀ ୧୦୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହିନ୍ଦୁସାହି ରାଜା ଜୟପାଲ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସମ୍ମୁଖ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ୧୦୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୦୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧରେ ସେ ମୁଲତାନ୍‌ର ଶାସକଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ପଞ୍ଜାବ ତାଙ୍କର ଅଧିକୃତ ହେଲା । ୧୦୧୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୦୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ମଧରେ ସେ ନଗରକୋଟ୍, ଥାନେଶ୍ୱର, ମଥୁରା ଏବଂ କନୌଜର ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ପ୍ରଚୁର ଧନ, ରତ୍ନର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ । ୧୦୦୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କର ନଗରକୋଟ୍ ଆକ୍ରମଣ ଥିଲା ପ୍ରଥମ ସଫଳତା । ୧୦୨୫ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସୌରାଷ୍ଟ୍ରର ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ଏହି ଆକ୍ରମଣରେ ତାଙ୍କୁ ଅବରୋଧ କରିଥିବା ୫୦,୦୦୦ ସୈନିକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ମାହାମୁଦ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ କରିବାର ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ ସେ ସ୍ଥାନ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ସେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ଗୁଜୁରାଟ୍‌ର ରାଜା ପ୍ରଥମ ଭୀମ ମାହାମୁଦ୍‌ଙ୍କୁ ବାଧା ଦେବାପାଇଁ ସମସ୍ତ ସାମରିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମାପ୍ତ କରିଥିଲେ । ମାହାମୁଦ୍‌ଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ମଧ-ଏସିଆ ରାଜନୈତିକ ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ଗଜନୀକୁ ଏକ ବୃହତ୍ ଶକ୍ତି ରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା । ପୁନଶ୍ଚ କେବଳ ପ୍ରଚୁର ଧନ ସମ୍ପଦ ଲୁଣ୍ଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଧନଦୌଲତ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ମଧ-ଏସିଆରେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ସେ ଭାରତରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଆଶା ପୋଷଣ କରି ନଥିଲେ । ୧୧୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ପଞ୍ଜାବ ଏବଂ ସିନ୍ଧୁ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ବଳବତ୍ତର ଥିଲା । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଏହି ଆକ୍ରମଣ ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କର ସାମରିକ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ପଦାରେ ପକାଇ

ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ତୁର୍କ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପଥ ପରିଷ୍କାର କରିଦେଇଥିଲେ ।

9.3. MUHAMMAD GHORI (SAHABUDDIN MUHAMMAD) ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ (ସାହାବୁଦ୍ଦିନ୍ ମହମ୍ମଦ)

୧୧୭୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଗଜନୀର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ ସାହାବୁଦ୍ଦୀନ୍ ମହମ୍ମଦ ରୂପେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ସେ ୧୧୭୩ ରୁ ୧୨୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । କାରାଜମ୍ ରାଜ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଘୋରୀ ବଂଶ ସାମରିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ଘୋରୀ ବଂଶ ମଧ-ଏସିଆରେ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସଫଳ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ତାଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଲିପ୍‌ସାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ଅଭିମୁଖେ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଥିଲେ ।

ମହମ୍ମଦଘୋରୀ ଲୁଣ୍ଠନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭାରତରେ ସ୍ଥାୟୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଗୁଡ଼ିକ ସୁସଂଗଠିତ ଏବଂ ସୁପରିଚାଳିତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କଲାପରେ ସେଠାରେ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ଶାସକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ, ଯିଏ କି ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସେଠାରେ ଶାସନ କରିବ । ତାଙ୍କର ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଫଳରେ ସେଠାରେ ତୁର୍କି ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତର ଉତ୍ତର ଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଥିଲା ।

CONQUEST OF PUNJAB AND SINDU ପଞ୍ଜାବ ଏବଂ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର :-

୧୧୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେ ମୁଲତାନ୍ ବିରୋଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧକରି ଏହାକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସେହି ଅଭିଯାନ ସମୟରେ ଭଟ୍ଟି ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ସେ ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏହାର ତିନିବର୍ଷ ପରେ ୧୧୭୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଘୋରୀ ଗୁଜୁରାଟ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ସେଠାକାର ଚାଲୁକ୍ୟ ଶାସକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭୀମଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅହିଁଲବାରା ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜୟ ବରଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପରାଜୟ ତାଙ୍କୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିନଥିଲା । ସେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମେ ପଞ୍ଜାବରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସୁଦୃଢ଼ କଲାପରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇବେ ।

ମହମ୍ମଦଘୋରୀ ପ୍ରଥମେ ଗଜନୀ ମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିବା ପଞ୍ଜାବର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ସାମରିକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରି ୧୧୭୯ କିମ୍ବା ୧୧୮୦ ପେଶୱାର ଏବଂ ୧୧୮୬ରେ ଲାହୋର ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ସିଆଲକୋର୍ଟ ଦୁର୍ଗ ଏବଂ ଦେବଳ ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ୧୧୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ମୁଲତାନ୍, ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରବେଶ ଏବଂ ପଞ୍ଜାବ ଅଧିକାର କରି ନିଜର ସ୍ଥିତିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଗାଙ୍ଗେୟ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ପଥ ପରିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ।

The First Battle of Tarain 1191 A.D- ୧୧୯୧ ର ପ୍ରଥମ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧ

ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କର ପଞ୍ଜାବ ଅଧିକାର ଏବଂ ଗାଙ୍ଗେୟ ଉର୍ବର ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଗ୍ରସର ଫଳରେ ତାଙ୍କର ସିଧାସଳଖ ରାଜପୁତ୍ ରାଜା ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଚୌହାନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ସଂଘର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେ ରାଜପୁତନାର ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ପଞ୍ଜାବ ଓ ଗାଙ୍ଗେୟ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ । ଭଟିଣ୍ଡା କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଉଭୟଙ୍କ ମଧରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଫଳରେ ୧୧୯୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତିରୋରୀ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ମହମ୍ମଦଘୋରୀ ଏବଂ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଚୌହାନ୍ ଙ୍କ ମଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ

ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ପଳାୟନ କରିଥିଲେ । ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଚୌହାନ୍ ଭଟିଣ୍ଡା ଅଧିକାର କଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କିଛି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନଥିଲେ । ଫଳରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ପୁନର୍ବାର ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ସାମରିକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ।

The Second Battle of Tarain-1192 A.D - ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀଯୁଦ୍ଧ ୧ ୧ ୯ ୨

୧ ୧ ୯ ୨ ର ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧ ଥିଲା ଭାରତ ଇତିହାସରେ ଏକ ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନକାରୀ ଘଟଣା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ସତର୍କତାର ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିଥିଲେ । ପୁନର୍ବାର ତୁର୍କ ଓ ରାଜପୁତ୍ ସୈନ୍ୟ ମାନେ ସେହି ତିରୋରୀ ଠାରେ ସମ୍ମୁଖ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ରାଜପୁତ୍ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ତୁର୍କୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ବହୁ ଅଧିକ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତୁର୍କୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ସୁସଂଗଠିତ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଥିଲେ । ଏଥର ତୁର୍କୀ ସୈନ୍ୟ ମାନଙ୍କର ରଣକୌଶଳ ଆଗରେ ରାଜପୁତ୍‌ମାନେ ହାର୍‌ମାନିଥିଲେ । ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ । ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଚୌହାନ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଖସି ପଳାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଅସଫଳ ହେଲେ । ସେ ସରସ୍ୱତୀ ଠାରେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲେ । ତୁର୍କୀ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାନସି, ସରସ୍ୱତୀ ଏବଂ ସାମନ ଦୁର୍ଗକୁ ଅଧିକାର କରି ଦିଲ୍ଲୀ ଏବଂ ଆଜମୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ।

ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧପରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଗଜନୀ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ କ୍ରିତଦାସ କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ ଆଇବାକ୍ ଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ୧ ୧ ୯ ୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ପୁନର୍ବାର ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ୫୦,୦୦୦ ଅଶ୍ୱାରୋହୀଙ୍କ ସହିତ ଯମୁନା ନଦୀ ଅତିକ୍ରମ କରି କନୌଜ ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସେ କନୌଜ ର ରାଜା ଜୟ ଚନ୍ଦଙ୍କୁ ଚନ୍ଦୋର ନିକଟରେ ଶୋଚନୀୟ ଭାବେ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଚନ୍ଦୋର ଯୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ତୁର୍କୀ ଶାସନର ମୂଳଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା ।

ଭାରତରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କ ରାଜନୈତିକ କୃତିତ୍ୱ ଗଜନୀର ମାହାମୁଦ୍‌ଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଥିଲା । ଗଜନୀର ମାହାମୁଦ କେବଳ ଲୁଣ୍ଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ବିଜିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ୧ ୨ ୦ ୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ତୁର୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପତନ ହୋଇ ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ କ୍ରିତଦାସ ସେନାଧକ୍ଷ କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଅଳଙ୍କୃତ କଲେ ।

INTEXT QUESTIONS 9.1 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର :

a) ସୁଲତାନ୍ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ____________ ଦେଶର ଶାସକ ଥିଲେ ।

b) ପ୍ରଥମ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧ __________ ଏବଂ ________ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା ।

c) ମହମ୍ମଦଘୋରୀ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ଭାରତୀୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ____________ ଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ।

2. ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧ କେବେ ସଂଘଠିତ ହୋଇଥିଲା ?

____

3. ଗଜନୀର ମାହାମୁଦଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ଏବଂ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା ?

____

9.4 THE MAMLUK SULTANS - ଦାସ ବଂଶର ସୁଲତାନଗଣ

କୁତବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲାପରେ ମାମଲୁକ୍ ସୁଲତାନ୍ ବା ଦାସବଂଶର ରାଜତ୍ୱ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମାମଲୁକ୍ ଏକ ଆରବୀୟ ଶବ୍ଦ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ନିଜସ୍ୱ' (Owned). ଏହି ଶବ୍ଦଟି ସେହି ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା ଯେଉଁ ତୁର୍କୀ କ୍ରିତଦାସମାନେ କେବଳ ସାମରିକ ସେବା ପାଇଁ କିଣା ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ଗୋଟି ଶ୍ରମିକ ବା କୃଷକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦାସବଂଶ ୧୨୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୨୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ ।

Qutbuddin Aibak (AD 1206-1210)
କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ ଆଇବାକ୍ ୧୨୦୬ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରୁ ୧୨୧୦

କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍ ଜଣେ କ୍ରିତଦାସ ଥିଲେ । ସେ ନିଜର ଅଧ୍ୟବସାୟ ବଳରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀରେ ଉଚ୍ଚପଦବୀରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୨୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଘୋରୀଙ୍କ ଭାରତୀୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶାସକ ରୂପେ ମନୋନିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଉତ୍ତର ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନ ମୁସଲିମ୍ ଶାସକ ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ।

କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍ ଙ୍କୁ ରାଜପୁତ୍ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଶାସକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ବିଦ୍ରୋହର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗଜନୀର ଶାସକ ତାଜ୍‌ଉଦ୍ଦିନ ଏଲଡ଼ୋଜ୍ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ତାଙ୍କର ବୋଲି ଦାବିକଲେ । ମୁଲତାନ୍‌ର ଶାସକ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ କ୍ୱାବାଚ଼ା ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଆଇବାକ୍ ଯୁଦ୍ଧନୀତି ଓ ସନ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଥିଲେ । ସେ ତାଜ୍‌ଉଦ୍ଦିନ୍ ୟାଲ୍‌ଡ଼ୋଜ୍‌ଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଗଜନୀ ଅଧିକାର କଲେ । ଜୟଚନ୍ଦଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହରିଶ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ତୁର୍କମାନଙ୍କୁ ବାଦାଉନ୍ ଏବଂ ଫାରୁକାବାଦ୍ ରୁ ବିତାଡ଼ିତ କଲେ । ଆଇବାକ୍ ସଂଗେ ସଂଗେ ଅଭିଜାନ ଚଳାଇ ଏହି ଦୁଇଟି ଅଞ୍ଚଳକୁ ପୁନର୍ବାର ଅଧିକାର କଲେ । କୁତବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍ ଥିଲେ ସାହାସୀ, ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଏବଂ ଦୟାବନ୍ତ । ତାଙ୍କର ଦୟାବନ୍ତ ଗୁଣପାଇଁ ସେ 'ଲାଖ୍ ବକ୍ଷ'(Lakh Baksh) ' ରୂପେ ସୁପରିଚିତ । ବହୁ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ଆଇବାକ୍ ଙ୍କୁ ଭାରତରେ ମୁସଲମାନ ଶାସନର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ବୋଲି ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

Iltutmish (1210-1236 A.D) - ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ (୧୨୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୨୩୬)

୧୨୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଇବାକ୍ ପୋଲୋ ଖେଳୁଥିବା ସମୟରେ ଅଶ୍ୱପୃଷ୍ଠରୁ ପଡ଼ିଯାଇ ଗୁରୁତର ଆହତ ଯୋଗୁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଅମିର ଆଇବାକ୍ ଙ୍କ ପୁତ୍ର ଆରାମଶାହାଙ୍କୁ ଲାହୋର ରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଜଣେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଶାସକ ଥିବାରୁ ତୁର୍କ ଅମିରମାନେ ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ କଲେ । ତେଣୁ ଦିଲ୍ଲୀର ତୁର୍କ ଅମିର୍‌ମାନେ ବାଦାଉନ୍ ପ୍ରଦେଶର ଗର୍ଭର୍ଣ୍ଣର ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଥିଲେ କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ ଆଇବାକ୍ ଙ୍କର ଜାମାତା । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଆରାମ୍‌ଶାହା ଏହି କଥା ଜାଣି ଏକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ନେଇ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଆରାମ ଶାହାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି 'ଶାମସୁଦ୍ଦୀନ' ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲ୍‌ତାନୀ ଶାସନ କୁ ସଂଗଠିତ କରିବାର ଗୌରବର ସେ ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲାପରେ ଲକ୍ଷ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଚର୍ତୁପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ରହିଅଛି । ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ଯଥା ୟାଲ୍‌ଡ଼ୋଜ୍, କ୍ୱବାଚ୍ଚ ଏବଂ ଆଲି ମର୍ଦ୍ଦନ ପ୍ରଭୃତି ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ 'ଘୋଷଣା' କଲେ । ଜାଲୋର, ରନ୍ଥମ୍ବର,

ଟିପ୍ପଣି

ଗୋଆଲିୟର ଏବଂ କାଲିଞ୍ଜର ର ରାଜପୁତ୍ ରାଜାମାନେ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏଥି ସହିତ, ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ମଙ୍ଗୋଲବୀର ଚେଙ୍ଗିଜ୍ ଖାଁ ଙ୍କର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ରୁ ସୁଲତାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣର ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ନିଜର ସ୍ଥିତି କୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।ସେ ୧୨୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ୟାଲଡ଼ୋଜ୍‌ଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କଲେ ।ସେ ୧୨୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କ୍ୱାବାଚ୍ଚଙ୍କୁ ପଞ୍ଜାବରୁ ବିତାଡ଼ିତ କଲେ । ୧୨୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଚେଙ୍ଗିଜ୍ ଖାଁ କାରାଜମ୍ ରାଜ୍ୟକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେଇଥିଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ରାଜନୈତିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଙ୍ଗୋଲମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିନଥିଲେ । କାରାଜମ୍‌ର ଶାସକ ଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜାଲାଲୁଦ୍ଦୀନ ମଙ୍ଗବାର୍ଣ୍ଣି ମଙ୍ଗୋଲମାନଙ୍କ ଭୟରେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ କୂଟନୈତିକ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଧ୍ୱଂସମୁଖରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥିଲେ ।

୧୨୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପରଠାରୁ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ପୂର୍ବଭାରତରେ ଦେଖାଦେଇଥିବା ବିଦ୍ରୋହକୁ ଦମନ କରିଥିଲେ । ୧୨୨୬-୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ନାସିରୁଦ୍ଦିନ ମହମ୍ମଦଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ ବିଶାଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ନାସିରୁଦ୍ଦିନ ମହମ୍ମଦ ଇଓ୍ୱାଜ୍ ଖାଁ ଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ବଂଗ ଏବଂ ବିହାରକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅର୍ନ୍ତଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ୧୨୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରନ୍ଥମ୍ବର ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ୧୨୩୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ମାଣ୍ଡୋର, ଜାଲୋର, ବେୟନା ଏବଂ ଗୋଆଲିୟର ଉପରେ ନିଜର ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ ।

ନିସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍‌ଙ୍କର ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କଳେବର ଆଖିଦୃଷ୍ଟିଆ ହେଲା । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ, ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସାମନ୍ତ ଏବଂ କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କୁ ନେଇ 'ଚାଳିଶ' ବାହିନୀ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଦୂରଦ୍ରଷ୍ଟା ସୁଲତାନ୍ ଥିଲେ ଏବଂ ନୂତନ ଭାବେ ଗଠିତ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ସୁ-ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଇତିହାସରେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ 'ଚାଳିଶ' ବାହିନୀ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତତୁର୍କ ସାମନ୍ତମାନେ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଏହି ବାହିନୀ ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ଅଳ୍ପ କିଛି ବର୍ଷ ପାଇଁ ସୁଲତାନ୍ ଙ୍କ ମନୋନୟନ ଅନୁସାରେ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ଶାସନ କରୁଥିଲେ । ବଲବନ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲା ପରେ ଏହି ବାହିନୀକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେଇଥିଲେ ।

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଗର୍ବୀ ଓ ଅହଂକାରୀ ଅମିର ମାନଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ ଦମନ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ-ଏସିଆ, ଗଜନୀ ଓ ଘୋର ଇତ୍ୟାଦି ରାଜନୀତି ଠାରୁ ଦିଲ୍ଲୀ କୁ ଅଲଗା କରିଦେଇଥିଲେ । ସେ ୧୨୨୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାଗ୍‌ଦାଦ୍ ଖଲିଫା ଆବାସିଦ୍ ଙ୍କ ଠାରୁ 'ଏକ ସ୍ୱୀକୃତିପତ୍ର' (Letter of investiture) ପାଇଲା ପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନର ବାସ୍ତବ ଅଧିକାରୀ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲେ ।

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ ଏବଂ ସୁଚିନ୍ତିତ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୂଳକ ଅବଦାନ ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଇକଟସ୍, ସେନା ଓ ମୁଦ୍ରା ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ସେ ଦୁଇପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଥିଲା ରୂପା ର 'ଟଙ୍କା' ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ତମ୍ବାର 'ଜିତଲ୍' । ନୂତନ ବିଜିତ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବା ପାଇଁ ସେ 'ଇକତା' ମଞ୍ଜୁର କରୁଥିଲେ । ମୁଦ୍ରା ଆକାରରେ ବେତନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେ ଭୂମିଦାନ କରୁଥିଲେ । 'ଇକତା'

ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ତୁର୍କ କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କୁ 'ଇକତାଦାର' କୁହାଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଅଧିନସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସେମାନେ ଭୂ-ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ କରିବାର କ୍ଷମତା ପାଇଥିଲେ । ଏହି ଅର୍ଥରୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ସେମାନେ ଆଇନ୍‌କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସହ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମଧ ଅର୍ଥନୀତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଉର୍ବରଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ଅଞ୍ଚଳ ଥିଲା ଦୋଆବ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରୁ ପ୍ରଭୂତ ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ହେଉଥିଲା । ଫଳରେ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଆର୍ଥିକ ଓ ଶାସନଗତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖି ଥିଲେ ।

Raziya (1236 A.D to 1240 A.D)- ରେଜିଆ ୧୨୩୬ - ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୨୪୦

ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍‌ଙ୍କ ଶେଷଜୀବନରେ ଉତ୍ତରାଧିକାର ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନେଇ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥିଲା । ତାଙ୍କର କୌଣସି ପୁତ୍ର ସିଂହାସନ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ନଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ତାଙ୍କର କନ୍ୟା ରେଜିଆକୁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରକ୍‌ବୁଦ୍ଦିନ୍ ଫିରୋଜ୍ ସେନାବାହିନୀ ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କ ସହାୟତାରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ କେତେକ ସାମରିକ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ସହାୟତା ରେ ରେଜିଆ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ।

ରେଜିଆ ତାଙ୍କର ସହଜାତ ଗୁଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଅନେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଉଥିଲେ ଯାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ସେ ଅଣତୁର୍କ ମାନଙ୍କର ଏକ ସାମନ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଏହା ତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟଥିତ କରିଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ରେଜିଆ ଆବିସିନିଆର ମାଲିକ୍ ଜମାଲୁଦ୍ଦୀନ୍ ବକତ୍ ଙ୍କୁ 'ଅମିର-ଇ-ଆଖୀର' ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଲେ ଏବଂ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଅଣତୁର୍କ ଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଲେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରବଳ ଅସନ୍ତୋଷର ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହେଲା ।

ସାମନ୍ତମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ, ଯଦିଓ ଜଣେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ରେଜିଆ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ କଣ୍ଢେଇ ହୋଇ ନାଚିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସାମନ୍ତମାନେ ରେଜିଆ ଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ସନା କଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଣତୁର୍କ ଆବିସିନିଆନ୍ ସାମନ୍ତ ବକତ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତାକୁ ଆଧାର କରି କୁତ୍ସାରଟନା କଲେ । ଶେଷରେ ତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ମାନେ ରେଜିଆଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ । ତେଣୁ ରେଜିଆ ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଶାସନ କରି ୧୨୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏହି ଇହଧାମରୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ ।

Nasiruddion Mahmud (1246-1266-D) ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ ମହମ୍ମଦ (୧୨୪୬-୧୨୬୬ AD)

ରେଜିଆଙ୍କ ପରେ, ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍‌ଙ୍କ 'ଚାଳିଶ' ବାହିନୀ ମଧରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସଂଘର୍ଷ ଚାଲୁରହିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସହିତ ସୁଲତାନ କିଏ ହେବ ସେମାନେ ସ୍ଥିର କରୁଥିଲେ । ବେହେରାମ ଶାହା ୧୨୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ, ୧୨୪୨ ଖ୍ରୀ:ଅ: ପରେ ମାସୁଦ ସାହା, ୧୨୪୨ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରୁ ୧୨୪୬ ଖ୍ରୀ:ଅ: ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଲତାନ ରୂପେ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପରେ ଉଲଘ ଖାଁ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଙ୍କ ନାତି ଯୁବକ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କରି ନିଜେ ନାଏବ (Naib) ବା ଡ଼େପୁଟି ରୂପେ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲେ । ଉଲଘ ଖାଁ ନିଜର ସ୍ଥିତିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ସୁଲତାନ୍ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ୧୨୬୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସୁଲତାନ୍ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ୍ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଇବନ ବତୁତା ଏବଂ ଇସାମିଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଉଲଘ ଖାଁ ନାସିରୁଦ୍ଦିନଙ୍କୁ ବିଷ ଦେଇ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ ଏବଂ "ବଲବନ" ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ।

Balban (AD 1266-87) ବଲବନ୍ ୧୨୬୬ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରୁ ୧୨୮୭ ଖ୍ରୀ:ଅ:

ସୁଲତାନ୍ ଏବଂ ତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ମଧରେ କ୍ଷମତା ପାଇଁ 'ଦୀର୍ଘ ଦିନର ସଂଘର୍ଷ ପରେ ଉଲୁଘ୍ ଖାଁ ନାମକ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାମନ୍ତ ବଲବନ୍ ନାମ ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ।

କ୍ରମଶଃ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଆହରଣ ପୂର୍ବକ ୧୨୬୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେଷରେ ସିଂହାସନ ଅଳଂକୃତ କରିଥିଲେ । ସେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲାପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସେତେ ସୁଦୃଢ଼ ନଥିଲା । ଅନେକ ତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁତା କଲେ । ପୁନଶ୍ଚ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ମଧ ଦିଲ୍ଲୀ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନେଟ୍ ର ଦୂର ଦୂରାନ୍ତ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ମାନେ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଉପକ୍ରମ କରୁଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନେ ମଧ ଟିକେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ।

ଦିଲ୍ଲୀ ର ଚର୍ତୁପାର୍ଶ୍ୱ ଏବଂ ଦୋଆବ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଇନ୍ ଶୃଙ୍ଖଳା ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅବନତି ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନା ନଦୀ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଦୋଆବ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଅଯୋଧ୍ୟାର ରାସ୍ତା ଗୁଡ଼ିକ ଚୋର ଏବଂ ଡ଼କାୟତଙ୍କର ଆଡ଼ାସ୍ଥଳୀ ପାଲଟିଥିଲା । ଫଳରେ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଦିଲ୍ଲୀ ବାହାରେ ମେୱାଟିମାନେ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜୀବନ ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ବଲବନ୍ ଏହାକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ । ମେୱାଟ ରେ ଅନେକ ଆତତାୟୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରାଗଲା । ବାଦାଉନ୍ ଚର୍ତୁପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ରାଜପୁତ୍ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଧ୍ୱଂସ କରି ଦିଆଗଲା ।

ବଲବନ୍ ଜଣେ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକ ପରି ଶାସନ କଲେ ଏବଂ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ସେ କୌଣସି ସାମନ୍ତକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ନଥିଲେ । ବଲବନ ନିଜେ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ନିୟମ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଐତିହାସିକ ବରାନୀ ଏହି ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ ବଲବନ୍ ତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ଏବଂ ଅଣତୁର୍କ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ଅତି ଘୃଣା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ବଲବନ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କ୍ଷମତା ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ।

ବଲବନ୍ ଚଲିଶ ବାହିନୀର ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ସେ ସମସ୍ତ ଖବର ପାଇବା ପାଇଁ ସବୁ ବିଭାଗରେ ଗୁପ୍ତଚର ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ସେ ମଧ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିଦ୍ରୋହ ଏବଂ ବହିଃଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣର ମୁକୁଳିଲା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ଥିଲା । ଏହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପଞ୍ଜାବରେ ରହିଥିବା ମଙ୍ଗୋଲମାନଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣର ଭୟକୁ ଦୂର କରିଥିଲେ । ବଲବନ୍ ସାମରିକ ବିଭାଗର ପୁର୍ନଗଠନ କରି ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅବସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିଦ୍ରୋହକୁ ସେମାନେ ସହଜରେ ଦମନ କରିପାରୁଥିଲେ । ମେୱାଟ୍, ଦୋଆବ, ଅଯୋଧ୍ୟା ଏବଂ କଟିହାରରେ ସଂଗଠିତ ବିଦ୍ରୋହକୁ ସେ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ ଦମନ କରିଥିଲେ । ବଲବନ୍ ପୂର୍ବ ରାଜପୁତନାର ଆଜମିର ଏବଂ ନଗଉର୍କୁ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କୁ ଆଣିଥିଲେ ମଧ ରନ୍ଥମ୍ବର ଏବଂ ଗୋଆଲିୟର ଅଧିକାର କରିପାରି ନଥିଲେ । ୧୨୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବଂଗର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ତୁଘ୍ରିଲ୍ ବେଗ୍ ବଲବନ୍ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତି ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣର ଭୟ ଏବଂ ବଲବନ୍ଙ୍କ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା । ବଲବନ୍ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ବଂଗ ଅଭିମୁଖେ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ତୁଘ୍ରିଲ୍ ବେଗ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲା । ଫଳରେ ବଲବନ୍ ନିଜର ପୁତ୍ର ବୁଘ୍ରା ଖାଁ ଙ୍କୁ ବଂଗର ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସକକର୍ତ୍ତା ବା ଗଭର୍ଣ୍ଣର ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ ।

ଏହି ପ୍ରକାର କଠୋର ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରି ବଲବନ୍ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କୁ ଆଣିଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ତଥା ବଲବନ୍ ତାଙ୍କ ସରକାର ର ସାମର୍ଥ୍ୟ କୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଦରବାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେ ଦରବାର ମଧରେ ହସିବା କିମ୍ବା ଥଟ୍ଟାମଜା କରିବା ଉପରେ ସେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରିଥିଲେ । ସେ ଦରବାରରେ ମଦ୍ୟପାନ କରୁନଥିଲେ । ସେ ଦରବାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରିବା ଏବଂ ସୁଲତାନଙ୍କ ପାଦଚୁମ୍ବନ କରିବା ପ୍ରଥାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ ।

ବଲବନ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ନିର୍ମାତା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ସୃଷ୍ଟ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯୋଗୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ରାଜତନ୍ତ୍ରର କ୍ଷମତାକୁ ନିଜ ହାତକୁ ଆଣି ବଲବନ୍ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଉତ୍ତର ଭାରତକୁ ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣରୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିପାରି ନଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଅଣତୁର୍କମାନଙ୍କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସେମାନଙ୍କ ପଦ ପଦବୀରୁ ବହିଷ୍କାର କରି ଏବଂ କେବଳ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ତୁର୍କ ମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ସେ ବହୁଲୋକଙ୍କର ଅସନ୍ତୋଷ ର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ପୁନର୍ବାର ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଦେଲା ।

> ବଲବନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ନୀତି ପରିବର୍ତ୍ତେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠନ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏକ ନୂତନ ରାଜତନ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ ସୁଲତାନ୍ ଏବଂ ସାମନ୍ତ ମଧରେ ସଂପର୍କର ସଜ୍ଞା ବାହାର କରିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ ।

୧ ୨ ୮ ୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବଲବନ୍ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସାମନ୍ତମାନେ ବଲବନ୍‌ଙ୍କ ନାତି କାଇକୋବାଦ୍‌ଙ୍କୁ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କାଇକ୍ୱାବାଦ୍ ତା'ଙ୍କ ନିଜ ପୁତ୍ର କାଇମରସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗାଦିଚ୍ୟୁତ ହୋଇଥିଲେ । ହେଲେ କାଇମରସ୍ ମାତ୍ର ତିନିମାସ ପାଇଁ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । କାରଣ ୧ ୨ ୯ ୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଫିରୋଜ ଏକ ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ କାଇମରସ୍‌ଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କଲେ । ବଲବନ୍‌ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଫିରୋଜ ସାମରିକ ବିଭାଗର ଓ୍ୱାର୍ଡ଼େନ୍ ଥିଲେ ଏବଂ ସେ ମଙ୍ଗୋଲ ମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ବହୁ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ରେ ଯୁଦ୍ଧମନ୍ତ୍ରୀ (Minister of war) ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ । ଖିଲ୍‌ଜୀ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଖିଲ୍‌ଜୀ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା । କେତେକ ବିଦ୍ୱାନଙ୍କ ମତରେ ଏହି ଘଟଣା ଥିଲା ୧ ୨ ୯ ୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଏକ ବଂଶଗତ ବିଦ୍ରୋହ । ଫଳରେ ଦାସବଂଶର ପତନ ଘଟିଲା ଏବଂ ଫିରୋଜ ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲ୍‌ଜୀ ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ ।

INTEXT QUESTIONS 9.2 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲାପରେ କେଉଁ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ ? ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କର ।

   ____

2. ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ କାହିଁକି 'ଚାଳିଶବାହିନୀ' ଗଠନ କରିଥିଲେ ?

   ____

3. ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଥମ ସୁଲତାନ୍ କିଏ ଥିଲେ ବୋଲି ତୁମର ମତ ?

   ____

4. ସୁଲତାନଙ୍କ ନିରଙ୍କୁଶ କ୍ଷମତା ଜାହିର କରିବାକୁ ଯାଇ ବଲବନ୍ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ ?

   ____

9.5 THE KHLJIS (AD 1290-1320)- ଖିଲିଜୀ ବଂଶ (୧ ୨ ୯ ୦ ଖ୍ରୀ:ଅ ରୁ ୧୩୨୦)

ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲିଜୀ (୧ ୨ ୯ ୦-୧ ୨ ୯ ୬)

ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲିଜୀ ଥିଲେ ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା । ସେ ୭୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଯଦିଓ ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦୀନ ପୁରାତନ ସାମନ୍ତଗୋଷ୍ଠୀକୁ ରଖିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ଉତ୍‌ଥାନ ଯୋଗୁ କ୍ରିତଦାସ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ଏକଚାଟିଆ ନୀତିର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା । ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀ ଆଉ ପାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜଲାଲ୍ ଉଦ୍ଦିନ୍ ମାତ୍ର ୬ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେ ବଲବନ୍‌ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ପ୍ରଣିତ କେତେକ କଠୋର ନୀତିକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରିଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର

ସେ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ଶାସକ ଯେ କି କହିଥିଲେ ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସଦିଚ୍ଛା ଓ ସହଯୋଗ ଉପରେ ଗଠିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । ସେ ପୁନଶ୍ଚ କହିଥିଲେ ଯେ ଭାରତର ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଇସ୍‌ଲାମୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କହିବା ସମୀଚିନ ହେବ ନାହିଁ ।

ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦୀନ୍ ଉଦାରନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରି ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ସେ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିବା ବିଦ୍ରୋହୀ ମାନଙ୍କୁ ସେ କ୍ଷମା କରିଦେଇଥିଲେ । ଏଥି ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ପାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ତାଙ୍କ ସମର୍ଥକଙ୍କ ସମେତ ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଦୁର୍ବଳ ସୁଲତାନ ବୋଲି ବିବେଚନା କରିଥିଲେ ।

ଜଲ୍ଲାଲଉଦ୍ଦୀନ ଙ୍କ ବିପରୀତ ଥିଲେ ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲିଜୀ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବାପାଇଁ ସାହସ କରୁଥିଲେ, ତାକୁ ସେ କଠୋର ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରୁଥିଲେ ।

ALAUDDIN KHALJI (AD 1296-1316)

ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲିଜୀ- ୧୨୯୬ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରୁ ୧୩୧୬ ଖ୍ରୀ:ଅ:

ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲିଜୀ ଥିଲେ ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦୀନଙ୍କ ଜଣେ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷୀ ପୁତୁରା ଏବଂ ଜାମାତା । ସେ ତାଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ହାସଲ ପାଇଁ ସାମରିକ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ 'ଆରିଜ୍-ଇ-ମମାଲିକ୍' ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦିନ୍ ଙ୍କ ଶାସନ ସମୟରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଦୁଇଟି ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଥିଲେ । ୧୨୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ବିଦିଶା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ସଫଳ ହେଲାପରେ ତାଙ୍କୁ ଅଯୋଧା ଏବଂ କାରା ର ଇକ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ମଧ ଯୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୧୨୯୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ବିରୋଦ୍ଧରେ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ଦେବଗିରି ରାଜ୍ୟକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସାମରିକ ଅଭିଯାନର ସଫଳତା ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଙ୍କୁ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ସେନାଧକ୍ଷ ଏବଂ ଯୋଗ୍ୟ ସଂଗଠକରେ ପରିଚୟ କଲା । ୧୨୯୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ତାଙ୍କ କାକା ତଥା ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କଲେ ।

ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ବଲବନ୍‌ଙ୍କ କଠୋର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପୁନଃ ପ୍ରଚଳନ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଲେ । ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମନ୍ତ ଏବଂ ଉଲେମା ମାନଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଦମନ କଲେ । ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ ର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସେ କେତେକ ବିଦ୍ରୋହର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ଐତିହାସିକ ବରାନୀ ତାଙ୍କ ପୁସ୍ତକ 'ତାରିଖ-ଇ-ଫିରୋଜ ସାହି' ପୁସ୍ତକରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଙ୍କ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଚାରିଗୋଟି କାରଣ ପାଇଁ ବିଦ୍ରୋହ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । ପ୍ରଥମ କାରଣ ଥିଲା ଦୁର୍ବଳ ଓ ଅଯୋଗ୍ୟ ଗୁପ୍ତଚର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ମଦ୍ୟପାନର ଅଭ୍ୟାସ, ତୃତୀୟତଃ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ମଧରେ ବୈବାହିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଚତୁର୍ଥତଃ କେତେକ ସାମନ୍ତ ପାଖରେ ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ତେଣୁ ବିଦ୍ରୋହ କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ପାଇଁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ କେତେକ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରି ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଲେ । ପ୍ରଥମତଃ, ଯେଉଁ ପରିବାର ଗୁଡ଼ିକ ନିସ୍କର ଜମି ଭୋଗ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ କରଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ ବଳକା ଧନ ରହିଲା ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ସୁଲତାନ୍ ଗୁପ୍ତଚର ବିଭାଗର ପୁର୍ନଗଠନ କରି ଏହାକୁ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରାଇଲେ । ତୃତୀୟତଃ ମଦ୍ୟପାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷେଧ କରାଗଲା । ଚତୁର୍ଥତଃ, ସାମନ୍ତମାନେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେମାନେ ବିବାହ କଲେ ସୁଲତାନ୍ ଙ୍କ ଅନୁମତି ନେବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ ହେଲା ।

ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ନିଜର ଦୁର୍ବାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ୍ ଲିପ୍‌ସା କୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବୃହତ, ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗଠନ କରିଥିଲେ ।

ଆଲ୍ଲଦ୍ଦୀନ୍ ଙ୍କ ବଜାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି :

ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ବଜାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଏକ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଥିଲା ଏକ ପ୍ରଧାନ ନୀତି । ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ଙ୍କର ଏକ ବିଶାଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଥିଲା । ଏହି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚମାନର ବେତନ ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖିବା ସମ୍ଭବ ଥିଲା । ତେଣୁ ବଜାର ରେ ଉପଲବ୍ଧ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଗୁଡ଼ିକର ଦର ନିଜେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ଦରଦାମ୍ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବା ପାଇଁ ସେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତିନୋଟି ବଜାର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଦିଲ୍ଲୀରେ । ଏହି ବଜାର ଗୁଡ଼ିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଥିଲା; ୧- ମଣ୍ଡି ୨- ଲୁଗା ବଜାର ଏବଂ ୩- କ୍ରିତଦାସ, ଗୋରୁଗାଈ ଏବଂ ଘୋଡ଼ା ବଜାର, ଏ ସବୁର ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ସାହାନ୍-ଇ-ମଣ୍ଡି ନାମକ କର୍ମଚାରୀ ଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ପ୍ରତିଦିନ ବଜାର ଦର ବିଷୟରେ ବୁଝୁଥିଲେ । ସେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତଚର ଏଥିପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତଚର ଥିଲେ 'ବାରିଦ୍' (Barid) ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତଚର ଥିଲେ 'ମନହିୟାନସ୍' ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ଆଦେଶ କୁ ଅମାନ୍ୟ କଲେ କଠୋର ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଶାନ୍ତର, ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଏବଂ ଶାରିରୀକ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଅଶ୍ୱ ମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ସୁଲତାନ୍ ନିଜେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପାଇଁ ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ଭଲ ଅଶ୍ୱ ବିନା ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସୁଲତାନ୍ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ଘୋଡ଼ାବେପାରି ଏବଂ ଦଲାଲ୍ ମାନେ ଘୋଡ଼ାର ବିକ୍ରି ଖର୍ଦ୍ଦି ଉପରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ନିଷେଧାଜ୍ଞା ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ ଅଶ୍ୱମାନଙ୍କର ଦାମ୍ କମ୍ ଥିଲା ।

Expansion of Delhi Saltanate- ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବିସ୍ତାର

ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲିଜୀ ଙ୍କ ସମୟରେ ସୁଲତାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କାୟା ବୃଦ୍ଧି ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କୃତିତ୍ୱ । ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଗୁଜୁରାଟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ନେଇ ଗୁଜୁରାଟରୁ ପ୍ରଚୁର ଧନ ସମ୍ପଦ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଗୁଜୁରାଟର ଧନୀଲୋକ ମାନେ ଭବିଷ୍ୟତର ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବେ ଏବଂ ଗୁଜୁରାଟ ର ସାମୁଦ୍ରିକ ବନ୍ଦର ନିୟମିତ ଭାବେ ଆରବୀୟ ଘୋଡ଼ା ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ୧୨୯୯ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଙ୍କ ଦୁଇ ପ୍ରମୁଖ ସେନାଧକ୍ଷ ଉଲୁଘ୍ ଖାଁ ଏବଂ ନସରତ ଖାଁ ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସେ ଏକ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗୁଜୁରାଟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଥିଲେ । ଗୁଜୁରାଟର ଶାସକ ରାୟ୍ କିରଣ ପଳାୟନ କଲେ ଏବଂ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଅଧିକୃତ ହେଲା । ବହୁତ ଧନ ରତ୍ନ ସଂଗୃହୀତ ହେଲା । ଏପରିକି ଗୁଜୁରାଟର ଧନୀ ମୁସଲମାନ ବଣିକମାନେ ମଧ ଛାଡ଼ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ କ୍ରିତଦାସ ମାନଙ୍କୁ ନିଆଗଲା । ମାଲିକାପୁର ଥିଲେ ଏହି କ୍ରିତଦାସ ମାନଙ୍କ ମଧରୁ ଜଣେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଖିଲିଜୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଜଣେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସେନାଧକ୍ଷ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣଭାରତ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଗୁଜୁରାଟ୍ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଲା ।

ଗୁଜୁରାଟ୍ ଅଧିକାର କଲାପରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ରାଜସ୍ଥାନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିନିକ୍ଷେପ କଲେ । ସେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ରାଜସ୍ଥାନର ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରନ୍ଥମ୍ବର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କ ନୈତିକ ବଳ ଓ ଶକ୍ତିକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ରନ୍ଥମ୍ବର ଆକ୍ରମଣ ଜରୁରୀ ଥିଲା । ରନ୍ଥମ୍ବର ଆକ୍ରମଣର ଆଶୁକାରଣ ଥିଲା ଏଠାକାର ରାଜା ହମିରଦେବ ଦୁଇଜଣ ବିଦ୍ରୋହୀ ମଙ୍ଗୋଲ ସୈନିକଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଖିଲିଜୀ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ମନା କରି ଦେଲେ । ରନ୍ଥମ୍ବର ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଖିଲିଜୀ ସୈନିକମାନେ ଅନେକ କ୍ଷୟ କ୍ଷତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ନୁସୁରତ ଖାଁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ନିଜେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ୧୩୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରନ୍ଥମ୍ବର ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ।

ଟିପ୍ପଣି

୧୩୦୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲ୍ଲାଉଦ୍ଦିନ ରାଜପୁତନାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଚିତୋର ଦୁର୍ଗକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନଙ୍କ ଚିତୋର ଦୁର୍ଗ ଆକ୍ରମଣର କାରଣ ଥିଲେ ସେଠାକାର ରାଜା ରତନ ସିଂଙ୍କର ଦିବ୍ୟସୁନ୍ଦରୀ ପତ୍ନୀ ପଦ୍ମିନୀ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ପଦ୍ମିନୀଙ୍କୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ବିଦ୍ୱାନ ଏହି କାହାଣୀକୁ କପୋଳକଳ୍ପିତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଐତିହାସିକ ଅମୀର ଖୁସ୍ରୁଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସୁଲତାନ ଏକ ଗଣହତ୍ୟା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଚିତୋରର ନୂତନ ନାମକରଣ କରାଗଲା । ସୁଲତାନ୍ ଙ୍କ ପୁତ୍ର ଖିଜିର୍ ଖାଁ ନାମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ନାମ ରଖାଗଲା ଖିଜିରାବାଦ୍ । ସେ ଯାହାହେଉ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଭିମୁଖେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ଖବର ପାଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ।

୧୩୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆନ୍-ଉଲ୍-ମୁଲକ୍ ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଖିଲିଜୀ ବାହିନୀ ମାଳବ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏଥି ସହିତ ଉଜ୍ଜୟିନୀ, ମାଣ୍ଡୁ, ଧର ଏବଂ ଚାନ୍ଦେରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ଙ୍କ ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲା । ମାଳବ ବିଜୟ ପରେ ଆଲ୍ଲାଉଦ୍ଦିନ ମାଲିକାଫୁର ଙ୍କୁ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣ କରି ନିଜେ ଶିବନା ଦୁର୍ଗକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଏଠାକାର ରାଜା ଶିତଳଦେବ ସାହସ ସହିତ ଦୁର୍ଗକୁ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ହେଁ ଶେଷରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୩୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜାଲୋର ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜପୁତ୍ ରାଜ୍ୟ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ୧୩୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ରାଜପୁତନାର ବୃହତ୍ ଅଞ୍ଚଳ ଜୟକରି ସମଗ୍ର ଉତ୍ତରଭାରତର ଅଧିଶ୍ୱର ହୋଇଥିଲେ ।

ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ବା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଜୟ :

କେବଳ ଉତ୍ତର ଭାରତ ଜୟ କରି ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ଙ୍କ ଉଗ୍ରରାଜ୍ୟ ଜୟ ଲିପ୍‌ସା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିଲା । ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଜୟ କରିବାକୁ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଧନସମ୍ପଦର ଆକର୍ଷଣ ତାଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କଲା । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ-ଭାରତ ଅଭିଯାନର ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସେନାଧକ୍ଷ ମାଲିକାଫୁରଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ମାଲିକାଫୁର ନାଏବ ପଦବୀରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୩୦୬-୦୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ନୂତନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ତାଙ୍କ ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରଥମ ଶିକାର ଥିଲେ ଗୁଜୁରାଟର ଶାସକ ରାୟ କରଣ । ସେ ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ବଗଲାନ୍ ଅଧିକାର କଲେ । ଏହାପରେ ସେ ଦେବଗିରିରୁ ରାଜା ରାୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଲେ । କାରଣ ପୂର୍ବରୁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ କର ଦେବାକୁ କହି ଦେଇନଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମାଲିକାଫୁରଙ୍କ ନିକଟରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନଙ୍କ ଦରବାରରେ ଅତିଥି ହୋଇଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ତାଙ୍କୁ ରାୟ ରେୟନ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ବହୁତ ଅର୍ଥ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଏକ କନ୍ୟାକୁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ, କାରଣ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣ-ଭାରତ ଅଭିଯାନରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା ଦେବେ ବୋଲି ସେ ଆଶା କରିଥିଲେ ।

୧୩୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ମାଲିକାଫୁରଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ତେଲେଙ୍ଗାନା ଅଞ୍ଚଳର ଓ୍ୟାରଙ୍ଗଲର ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ବିରୋଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି ଅଭିଯାନ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା ଏବଂ ଏହାର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା ଯେତେବେଳେ ରାଜା ତାଙ୍କ ରାଜକୋଷର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରଦାନ କଲାପରେ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କୁ କର ଦେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଅଭିଯାନ ହୋଇଥିଲା ଦ୍ୱାର ସମୁଦ୍ର ଏବଂ ମାରବାର ବିରୋଦ୍ଧରେ । ଏଠାକାର ଶାସକ ତୃତୀୟବୀର ବଲ୍ଲାଳ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ଯେ ମାଲିକାଫୁରଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କୁ କରଦେବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ଏହାପରେ ପାଣ୍ଡ୍ୟରାଜ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ମାଲିକାଫୁର । ମାଲିକାଫୁର

ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ମନ୍ଦିର ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଚିଦାମ୍ବରମ୍ ମନ୍ଦିର ଥିଲା ଅନ୍ୟତମ । ଅମୀର ଖୁସ୍ରୁଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ମାଲିକାଫୁର ଯେତେବେଳେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଅଭିଯାନରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଆଣିଥିଲେ ୫ ୧ ୨ ହସ୍ତୀ, ୭୦୦୦ ଅଶ୍ୱ ଏବଂ ୫୦୦ ମହଣ ମୂଲ୍ୟବାନ ପ୍ରସ୍ତର । ସୁଲତାନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହୋଇ ମାଲିକାଫୁରଙ୍କୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମାଲିକ ନାଏବ୍ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ । ମାଲିକାଫୁରଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଦକ୍ଷିଣ-ଭାରତରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

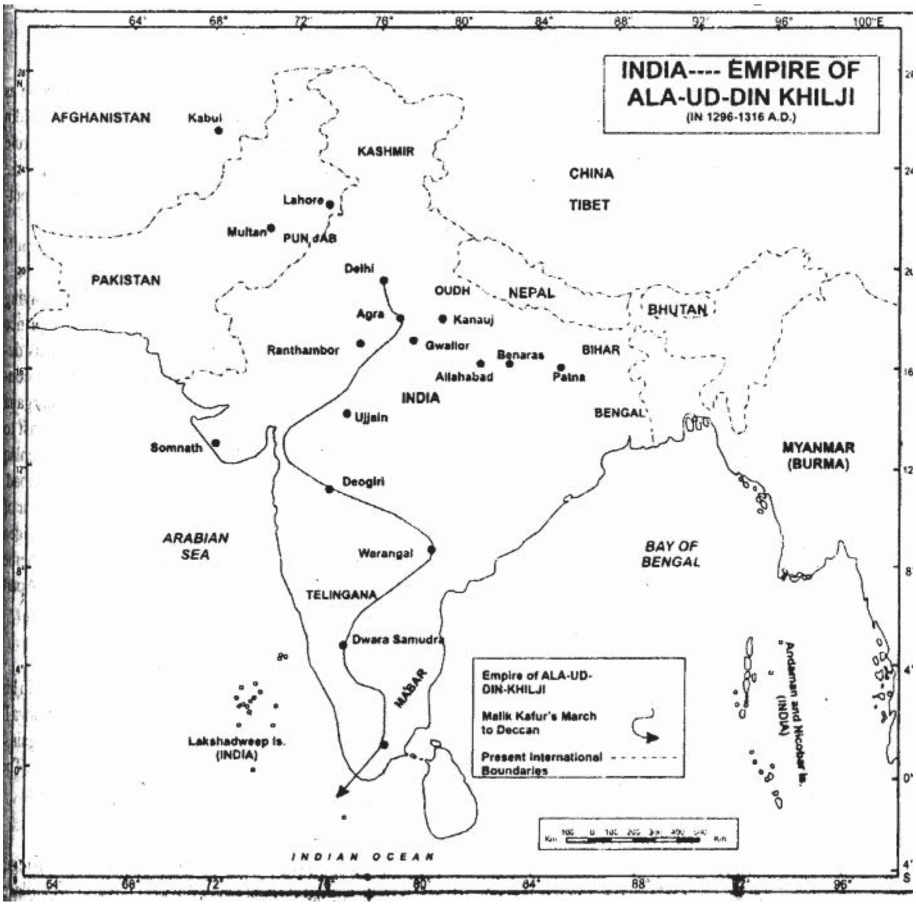

INTEXT QUESTIONS 9.3 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. କାହିଁକି ରନ୍ଥମ୍ବର ଅଧିକାର କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ?

___

2. ଆଲାଉଦ୍ଦିନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଦକ୍ଷିଣ-ଭାରତ ଅଭିଯାନର ଦାୟୀତ୍ୱ କାହା ଉପରେ ଅର୍ପଣ କରାଯାଇଥିଲା ?

___

3. ଆଲାଉଦ୍ଦିନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ହୋଇଥିବା ଦୁଇଟି ଅଭିଯାନ ସ୍ଥାନର ନାମ ଲେଖ ।

___

4. ଆଲାଉଦ୍ଦୀନ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ୪ ଗୋଟି ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ତା'ର ନାମ ଲେଖ ।

___

ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ପ୍ରସାର

୧୩୧୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱରେ ପୁର୍ନବାର ଅସ୍ଥିରତା ଦେଖାଦେଲା । ମାଲିକାଫୁର ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ସିଂହାସନରେ ବସିଥିଲେ । କୁତବୁଦ୍ଦୀନ ମୁବାରକ ଶାହା ତାଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଦେବଗିରି ରାଜ୍ୟରେ ଏକ ବିଦ୍ରୋହ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ମୁବାରକ ଶାହା ଏହାକୁ ଦୃଢ଼ ହସ୍ତରେ ଦମନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁବାରକ ଶାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରି ଖୁସ୍ରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ସେ ମଧ ବେଶୀଦିନ ସିଂହାସନରେ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗୀୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କର୍ମଚାରୀ ଖୁସ୍ରୁଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ ଏବଂ ହତ୍ୟା କଲେ । ଆଲଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଚାରିବର୍ଷ ପରେ ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ପତନ ଘଟିଥିଲା ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନର କ୍ଷମତା ତୋଗଲକ ବଂଶ ହାତକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା ।

9.6. The Tughlugs (A.D. 1320-1412) - ତୋଗଲକ ବଂଶ

ତୋଗଲକ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ ଘାଜୀ ମାଲିକ୍ । ସେ ୧୩୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ୍ ନାମ ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଏହିବଂଶ ୧୪୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ ଉଚ୍ଚପଦ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଶାସନ କରି ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ ୧୩୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଅନେକ ବାହାର ଅଞ୍ଚଳ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶାସନ ଭିତରକୁ ଆସିଥିଲେ ।

The Deccan and south - ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ

ଖିଲିଜୀ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଯେଉଁ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ କରଦ ରାଜ୍ୟ ରୂପେ ବାର୍ଷିକ କର ଦେଉଥିଲେ । ସେହି ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏବେ କରଦେବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଏବଂ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକ୍ ଓ୍ୟାରଙ୍ଗଲ୍‌ର ଶାସକ ରାୟ ରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧାଭିଯାନ କରି ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ଔରଙ୍ଗଲ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଆସିଲା । ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲଙ୍କ ବାଲ୍ୟନାମ ଥିଲା ଜୁନା ଖାଁ । ମାରବାର ମଧ ପରାଜିତ ହେଲା । ତେଲେଙ୍ଗାନାର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକୁ କେତେକ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ଶାସନ କରାଗଲା ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ଅର୍ନ୍ତଗତ ହେଲା । ତୋଗଲକମାନେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟକୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦେବଗିରିକୁ ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଏହାର ନୂତନ ନାମ ଦେଇଥିଲେ ଦୌଲତାବାଦ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ରହି ସେ ଉତ୍ତର ଭାରତକୁ ଶାସନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟକ ସାମନ୍ତ, ଉଲେମା ଏବଂ କାରିଗର ରାଜଧାନୀକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀତ ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିରୁ ଯାହା ଜଣାଯାଏ ଯେ ଦୌଲତାବାଦକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ରାଜଧାନୀ ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରି ଦିଲ୍ଲୀକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ନଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହି ପଦକ୍ଷେପକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ ଏହି ଯୋଜନା ଉତ୍ତର ଭାରତ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ମଧରେ ସଂପର୍କ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲା । ଆଞ୍ଚଳିକ ବିସ୍ତାର ସହିତ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୀତିକ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ଅଗ୍ରଗତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

East India - ପୂର୍ବ ଭାରତ

ଓଡ଼ିଶାର ଯାଜନଗରର ଶାସକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାନୁଦେବ ଔରଙ୍ଗଲର ଶାସକ ରାୟ ଭାନୁଦେବଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଉଲଘ ଖାଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାନୁଦେବଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଯୁଦ୍ଧାଭିଯାନ କରି ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଯାଜନଗର ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶିଯାଇଥିଲା । ବେଙ୍ଗଲ ସୁଲତାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେଠାକାର ସାମନ୍ତମାନେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିଲେ ।

ତେଣୁ ଏହି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସାମନ୍ତମାନେ ବଂଗଲ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ତୋଗଲକ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଫଳରେ ବେଙ୍ଗଲର ସେନାବାହିନୀ ପରାଜିତ ହେଲେ ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍ ନାମକ ସାମନ୍ତଙ୍କୁ ବଂଗଲ ଶାସକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ।

North West - ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଭାରତ

ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରୁ ବାରମ୍ବାର ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣ ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କ୍ଷତି କରୁଥିଲା । ୧୩୨୬-୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଟରମାସିରିନ୍ ଖାଁ ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ମଙ୍ଗୋଲ ମାନେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।

Transfer of capital - ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକଙ୍କର ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦେବଗିରି (ଦୌଲତାବାଦ)କୁ ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଥିଲା ଏକ ବିବାଦମାନ ପଦକ୍ଷେପ । ଡ଼. ମହଦୀ ହୁସେନ୍‌ଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ସୁଲତାନ୍ ଉଭୟ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଦୌଲତାବାଦକୁ ରାଜଧାନୀ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଐତିହାସିକ ବରାନୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ୧୩୨୬-୨୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦେବଗିରି (ଦୌଲତାବାଦ୍) ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ସୁଲତାନ୍ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦୌଲାତ୍‌ବାଦ୍‌କୁ ରାଜଧାନୀ ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଇବନ୍ ବତୁତାଙ୍କ ମତରେ ଦିଲ୍ଲୀର ଅଧିବାସୀ ସୁଲତାନଙ୍କୁ ଭତ୍ସନା କରି ବାରମ୍ବାର ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡିତ କରିବା ପାଇଁ ସୁଲତାନ୍ ରାଜଧାନୀ ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀତ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଇସାମିଙ୍କ ମତରେ ଦେବଗିରି ରାଜ୍ୟ ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ତେଣୁ ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣର ଭୟ ନଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀକୁ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ବାରମ୍ବାର ଆକ୍ରମଣର ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦୌଲତାବାଦକୁ ରାଜଧାନୀ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରକାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତକୁ ବିଚାରକୁ ନେଲେ ରାଜଧାନୀ ସ୍ଥାନାନ୍ତରର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ ଅଟେ ।

ଦିଲ୍ଲୀର ସମସ୍ତ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲା । କେବଳ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀ ଯଥା- ଶେଖସାମନ୍ତ, ଉଲେମା ମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ଜନତାଙ୍କର ସ୍ଥାନାନ୍ତର ପାଇଁ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ କରାଯାଇ ନଥିଲା । ଯଦିଓ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦେବଗିରିକୁ ଏକ ସଡ଼କ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବିଶ୍ରାମାଳୟମାନ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ତଥାପି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ଯାତ୍ରା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର ଥିଲା । ଏହି କଷ୍ଟସାଧ ଯାତ୍ରା ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଅସହ୍ୟ ଗରମ ମଧ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ଥିଲା । ଦୌଲତାବାଦ୍‌ରୁ ଉତ୍ତରଭାରତକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିହେବ ନାହିଁ, ଏହି କଥା ଅସନ୍ତୋଷକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଇଲା । ତେଣୁ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକ୍ ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ପଦକ୍ଷେପକୁ ବାତିଲ୍ କରିଥିଲେ ।

ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସୀମାନ୍ତର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଲାହୋର ଠାରୁ କାଲାନୁର ଏବଂ ପେଶାୱାର ଅଧିକାର କରି ଏଠାରେ ନୂତନ ପ୍ରକାର ଶାସନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସୁଲତାନ୍ ମଧ କରାଚିଲ୍ (ଆଧୁନିକ ହିମାଚଳ) ଏବଂ କାଳାହାର ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ଯୋଜନା କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଏଥିରେ ଅସଫଳ ହେଲେ ଏବଂ ବହୁତ କ୍ଷତି ସହିଥିଲେ । ନୂତନ ନୀତି ସବୁ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ଏକ ନୂତନ କୃଷି ବିଭାଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହି ବିଭାଗର ନାମ ଥିଲା ଦିୱାନ-ଇ-କୋହି । କୃଷକ ମାନଙ୍କୁ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ସୁଚାରୁ ରୂପେ କରିବା ପାଇଁ କୃଷିଋଣ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । କୌଣସି କାରଣରୁ ଫସଲ ହାନି ଘଟିଲେ ଏହି ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଏକ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରଚଳନ ରୂପା ଧାତୁର ଅଭାବ ଦେଖାଦେବାରୁ ସେ ତାମ୍ରଧାତୁର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କରିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ବିଫଳତାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ରାଜ୍ୟର ଅଶେଷ କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା ।

Token Currency- ତାମ୍ର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ

ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକଙ୍କର ଅନ୍ୟଏକ ବିବାଦମାନ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ତାମ୍ର ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରଚଳନ । ବରାନୀଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ସୁଲତାନଙ୍କର ବାରମ୍ବାର ସାମରିକ ଅଭିଯାନ ଏବଂ ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁ ରାଜକୋଷ ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କେତେକ ଐତିହାସିକଙ୍କ ମତରେ ସେହି ସମୟରେ ଗରିଆଡ଼େ ରୂପା ଧାତୁର ଅଭାବ ଦେଖାଦେଇଥିଲା । ତେଣୁ ସୁଲତାନ୍ ସେହି ସମୟରେ ରୂପାମୁଦ୍ରା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ।

ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକ 'ଜିତ୍ତଲ' ନାମକ ଏକ ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ମୁଦ୍ରା ରୂପା ମୁଦ୍ରା 'ଟଙ୍କା' ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ 'ଟଙ୍କା' ସହ ସମାନ ରହିଲା । ଭାରତରେ ଏହି ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନୂଆ ଥିଲା । ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ ଥିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ ଏହି ଟଙ୍କାର ଅବିକଳ ନକଲ କିପରି ଅନ୍ୟ ମୁଦ୍ରାଶାଳାରେ ତିଆରି ନହୋଇ ପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନଥିଲା । ସାଧାରଣ ଲୋକ ଏହିପରି ମୁଦ୍ରା ତିଆରି କରି ବଜାରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ସରକାର କିଛି କଟକଣା ଜାରି କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବଜାରରେ ଏହି ମୁଦ୍ରା ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଦେଲା । ବରାନୀଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଜନସାଧାରଣ ନିଜ ଗୃହରେ ଏହି ମୁଦ୍ରା ସହଜରେ ତିଆରି କରିପାରୁଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ସାଧାରଣ ଲୋକ ତିଆରି କରୁଥିବା ମୁଦ୍ରା ମଧ୍ୟରେ କିଛି ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇନଥିଲା । ଫଳରେ ସୁଲତାନ ବାଧ ହୋଇ ଏହି ପଦକ୍ଷେପକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ ।

ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କୀୟ ଫିରୋଜ ତୋଗଲକ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ କୌଣସି ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇନଥିଲା । ସେ ବହୁଚେଷ୍ଟା କରି ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫିରୋଜ ତୋଗଲକଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମାନଙ୍କ ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଉପରେ ରାଜନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମଶଃ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ୧୩୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ଦିଲ୍ଲୀର ସ୍ଥିତିକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା । ୧୪୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ତୋଗଲକ ଶାସନ ଉତ୍ତର ଭାରତର ଏକ ଛୋଟ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ଥିଲା । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କଲେ । ପୂର୍ବ ଭାରତରେ ବେଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କଲେ । ପୂର୍ବ ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରେ ସର୍କି ନାମକ ଏକ ବିଶାଳ ରାଜ୍ୟରେ ଉତ୍ଥାନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥିଲା । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ବିଜୟନଗର ଓ ବାହାମନି ରାଜ୍ୟ ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ରୂପେ ପ୍ରତିଭାତ ହେଲେ । ପଞ୍ଜାବର ବିଶାଳ ଅଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାଧୀନ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲା । ଗୁଜୁରାଟ ଏବଂ ମାଳବ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲେ । ରାଜସ୍ଥାନର ରାଜପୁତ୍ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀର ସୁଲତାନଙ୍କୁ ଆଉ ମାନିଲେ ନାହିଁ ।

INTEXT QUESTIONS 9.4 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. 1320 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗାଜି ମାଲିକ୍ କେଉଁ ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ?

   ____

2. ଦକ୍ଷିଣଭାରତ ଜୟ କରିବାକୁ ନାସିରୁଦ୍ଦୀନଙ୍କୁ କିଏ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ?

   ____

3. ମାହାମୁଦଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନର ରାଜନୈତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା ?

   ____

4. ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?

   ____

9.7. SAYYID DYNASTY-1414-1450 A.D
ସୟଦ ବଂଶ- ୧୪୧୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୪୫୦ ଖ୍ରୀ:ପୂ:

୧୩୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦିଲ୍ଲୀର ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ପରାସ୍ତ କଲାପରେ ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଖିଜ୍ରି ଖାଁଙ୍କୁ ସୁଲତାନ୍‌ର ଶାସକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଧିକାର କରି ସେଠାରେ ସୟଦ ବଂଶର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେ ସୁଲତାନ୍ ଉପାଧି ଅଳଂକୃତ କରିନଥିଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ରେୟତ୍-ଇ-ଆଲା ଉପାଧି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାରିଖି-ଇ-ମୁବାରକ ସାହିର ଲେଖକ ୟାହିଆ ସିରିହିନ୍ଦଙ୍କ ମତରେ ଯେ ସୟଦ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ ଏବଂ ଇସଲାମ୍ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହମ୍ମଦଙ୍କ ବଂଶଧର ଥିଲେ ।

ସୟଦବଂଶର ଶାସକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖିଜ୍ରି ଖାଁ ଥିଲେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଶାସକ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମୁବାରକ ଶାହା ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ୧୪୩୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ମହମ୍ମଦ ଶାହା ୧୪୩୪ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରୁ ୧୪୪୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ଶାସକ ମାନେ କେବଳ କଟେହାର, ବାଦାଉନ୍, ଇଟାୱା, ପଟିଆଲା, ଗୋଆଲିୟର, କାମ୍ପିଲ, ନଗଉର ଏବଂ ମେୱାଟରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ବିଦ୍ରୋହକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଯୋଗୁ ସେମାନେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୪୪୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲାମ ଶାହା ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ନିଜକୁ ସୁଲତାନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସେ ନିଜକୁ ଜଣେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଶାସକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରିଥିଲେ । ଆଲାମ୍‌ସାହାଙ୍କ ଓଜିର ହମିଦ୍ ଖାଁ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ନେତୃତ୍ୱ ନେବାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଫଳରେ ଆଲମ ଖାଁ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ଆଉ ସୁଲତାନ୍ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେ ବାଦାଉନ୍‌କୁ ପଳାୟନ କଲେ ।

9.8 RECONSOLIDATION UNDER LODY DYNOSTY 1451 A.D TO 1526 A.D- ଲୋଦୀବଂଶ ଦ୍ୱାରା ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପୁର୍ନଗଠନ- ୧୪୫୧ ରୁ ୧୫୨୬

ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସହାୟତାରେ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ସୁଲତାନ୍ ହେଲେ । ସେ ୧୪୫୧ ରୁ ୧୪୮୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସେ ଲୋଦୀବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ବଂଶର ଶାସକ ମାନେ ଆଫଗାନ୍ ଥିଲେ । ସେମାନେ ସୁଲତାନୀ ଯୁଗର ଶେଷ ଶାସକ ବଂଶ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଆଫଗାନ ଶାସକ ଥିଲେ ।

ସୁଲତାନ୍ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ସେନାପତି ଥିଲେ । ସେ ଏହା ଠିକ୍ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲେ ଯେ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେଲେ ଆଫଗାନ୍ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଆଫଗାନ୍ ସାମନ୍ତ ମାନେ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଯେ ସେ ତାଙ୍କୁ ସୁଲତାନ୍ ରୂପେ ଆଦେଶ ନଦେଇ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ଅଂଶୀଦାର ରୂପେ ବିବେଚନା କରନ୍ତୁ । ତେଣୁ ଆଫଗାନ୍ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯେ ସେ ନିଜକୁ ସୁଲତାନ୍ ବୋଲି ନଭାବି ଜଣେ ଆଫଗାନ୍ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ସେ ସିଂହାସନରେ ବସି ନଥିଲେ କିମ୍ବା ଦରବାରରେ ବସି କାହାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଏହି ନୀତିକୁ ବଳବତ୍ତର ରଖି ଥିଲେ । ଫଳରେ ସେ କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇନଥିଲେ । ମେୱାଟ୍ ଏବଂ ଦୋଆବ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖା ଦେଇଥିବା ବିଦ୍ରୋହକୁ ସେ ଦୃଢ଼ହସ୍ତରେ ଦମନ କରିଥିଲେ । ୧୪୭୬ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ସେ ଜୌନପୁରର ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏଥି ସହିତ ସେ ମଧ କଲ୍ପୀ ଓ ଧୋଲପୁରକୁ କରଦ ରାଜ୍ୟ ରୂପେ ଶାସନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବଂଗ, ଗୁଜୁରାଟ ଏବଂ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟକୁ ଜୟ କରିପାରି ନଥିଲେ ।

ଟିପ୍ପଣି

ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସିକନ୍ଦର ଲୋଦୀ ୧୪୮୯ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ୧୫୧୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ସିକନ୍ଦର ଲୋଦୀ ଅଣମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁ ନଥିଲେ । ସେ ଅଣମୁସଲମାନ୍ ମାନଙ୍କ ଉପରେ 'ଜିଜିଆ'ନାମକ କର ବସାଇଥିଲେ ।

ସିକନ୍ଦର ଲୋଦୀ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ଆସନ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚରେ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ସେ ଦରବାରରେ ଏବଂ ବାହାରେ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କୁ ଯଥା ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସାମନ୍ତ ଓ ଅମୀର ମାନଙ୍କୁ ବାଧ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଏହାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ହେଉଥିଲେ । ସେ ପୁନର୍ବାର ବିହାର, ଧୋଲପୁର, ନରଓ୍ୱାର, ଗୋଆଲିୟର ଏବଂ ନାଗୋର ର କିଛି ଅଞ୍ଚଳ ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସହିତ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

୧୫୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିକନ୍ଦରଲୋଦୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ସହଯୋଗ କ୍ରମେ ଇବ୍ରାହିମ୍‌ଲୋଦୀ ସୁଲତାନ୍ ଆସନ ଅଳଙ୍କୃତ କଲେ । ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟ କେବଳ ବିଦ୍ରୋହ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭ୍ରାତା ଜଲାଲ୍ ଖାଁ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ଇବ୍ରାହିମ୍ ଲୋଦୀ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ବିହାର ରାଜ୍ୟ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କଲା । ପଞ୍ଜାବର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଦୌଲତ ଖାଁ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ । ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁ ରାଜ୍ୟରେ ଘୋର ଅସନ୍ତୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଦୌଲତ ଖାଁ କାବୁଲ୍‌ରେ ଥିବା ବାବରଙ୍କୁ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ଫଳରେ ବାବର ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇବ୍ରାହୀମ୍ ଲୋଦୀଙ୍କୁ ପାନିପଥ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

INTEXT QUESTIONS 9.5 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. ଆଫଗାନ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ସହଯୋଗ ପାଇବା ପାଇଁ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ କେଉଁ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ?

   ____

2. ସୟଦ ବଂଶ କିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ?

   ____

3. ତାରିଖ୍-ଇ-ମୁବାରକ ସାହି ପୁସ୍ତକର ଲେଖକ କିଏ ଥିଲେ ?

   ____

4. ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ଗୌରବ ଓ ସମ୍ମାନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ସିକନ୍ଦର ଲୋଦୀ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ ?

   ____

9.9 CHALLENGES FACED BY THE SULTANATE ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ଆହ୍ୱାନ୍

ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲାପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ଅନ୍ତ ଘଟିଲା । ୩୦୦ ବର୍ଷ ଶାସନ କାଳରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ଅନେକ ଉତ୍‌ଥାନ ଓ ପତନ ମଧ ଦେଇ ଗତିକରି ଏକ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ରୂପେ ଆର୍ବିଭୂତ ହୋଇଥିଲା । ନିମ୍ନରେ ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିବା କେତେକ ପ୍ରମୁଖ ଆହ୍ୱାନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

Attacks by Mongols and others-ମଙ୍ଗୋଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ

ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱ ଆରମ୍ଭରୁ ମଙ୍ଗୋଲ ଆକ୍ରମଣର ଭୟ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ପ୍ରତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ମଙ୍ଗୋଲ ମାନେ ଏକ ପାହାଡ଼ିଆ ଜାତି ଥିଲେ । ସେମାନେ ଚୀନର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ବୈକାଲ୍

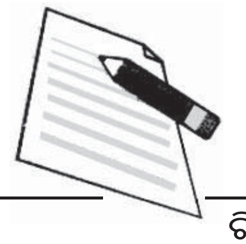

ଟିପ୍ପଣୀ

ହ୍ରଦର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଚେଙ୍ଗିଜ୍ ଖାଁ ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସେମାନେ ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ତ୍ରୟୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନ୍‌ମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ମଙ୍ଗୋଲମାନଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟିକରଣ ନୀତି ଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସହ ସମ୍ମୁଖ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ମଧ ହେଉଥିଲେ । ବଲବନ୍ ଏବଂ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲିଜୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମରୀକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସହ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ । ଖିଲିଜୀ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ କୁତୁଲୁଘ୍ ଖ୍ୱାଜାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଧିକାର କରି ଅନେକ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇଥିଲେ । ମହମ୍ମଦବିନ୍ ତୋଗଲକଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ତରମାସିରିନ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କର ଅଶେଷ ଅର୍ଥ ଏବଂ ଶକ୍ତି ଅପଚୟ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ସେମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ୱଂସ କରିପାରିନଥିଲେ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଆକ୍ରମଣ ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱର ମୂଳଭିତ୍ତି ଦୋହଲି ଯାଇଥିଲା ।, ତାହା ହେଉଛି ୧୩୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ । ଏହି ଆକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ରାଜ୍ୟ ଦୁର୍ବଳରୁ ଆହୁରି ଦୁର୍ବଳତର ହୋଇଗଲା । ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଥିଲେ ଚଗତାଇ ତୁର୍କମାନଙ୍କର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟଙ୍କର ପୁତ୍ର । ସେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ-ଏସିଆର ପ୍ରଭୁ ହୋଇସାରିଥିଲେ । ତୈମୁରଲଙ୍ଗ କେବଳ ଲୁଣ୍ଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ସୁଲତାନ୍ ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଓ୍ୱାଜିର ମଲ୍ଲୁ ଇକ୍‌ବାସଲ ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତୈମୁର ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରବେଶ କରି ୧୫ଦିନ ରହିଥିଲେ । ସେ ଗଣ ହତ୍ୟା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ହଜାର ହଜାର ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ମହିଳା ଏବଂ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଭାରତ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ର ଅନ୍ତ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଜଣାପଡୁଥିଲା । ପଞ୍ଜାବ ଉପରେ ଦିଲ୍ଲୀର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଉ ନଥିଲା । ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଖିଜ୍ରି ଖାଁଙ୍କୁ ସୁଲତାନୀ ରାଜ୍ୟର ଶାସକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଲେ । ସେ ମଧ ପଞ୍ଜାବକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ତୋଗଲକ ବଂଶର ପତନ ପରେ ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀର ସୁଲତାନ୍ ହେଲେ । ସେ ସୟଦ ବଂଶର ମୂଳଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

Inner Conflict of Nobility- ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ମଧରେ ସଂଘର୍ଷ

ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ରାଜତ୍ୱର ୩୦୦ ବର୍ଷ ଶାସନ ମଧରେ ୫ଗୋଟି ରାଜବଂଶ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ରାଜବଂଶ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଶାସନ କରିବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା ସୁଲତାନ୍ ଓ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ମଧରେ କ୍ରମାଗତ ସଂଘର୍ଷ । ଆଇବାକ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ମଧରେ ବିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଶେଷରେ ଇଲତୁତ୍‌ମିସ ଜୟଲାଭ କଲେ ଏବଂ ଅନୁଗତ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ନେଇ 'ତୁର୍କନ-ଇ-ଛିଇଲିଗାନି' ବା 'ଚାଳିଶ ବାହିନୀ' 'The forty' ଗଠନ କରିଥିଲେ । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଏହି ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ମଧରେ ବିଭାଜନ ହୋଇ ସେମାନେ ନିଜର ପୁତ୍ର କିମ୍ବା କନ୍ୟାକୁ ସିଂହାସନରେ ବସାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ୧୦ବର୍ଷ ମଧରେ ୫ଜଣ ସୁଲତାନ୍ ବଦଳି ଥିଲେ । ଏହାପରେ ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍ ମହମ୍ମଦ ଦୀର୍ଘ ୨୦ ବର୍ଷ କାଳ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ବଲବନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶାସକ ଏହାପରେ ସୁଲତାନ ପଦରେ ଅଭିଶିକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ବଲବନ୍ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ବଲବନ, ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ଖିଲଜୀ, ଫିରୋଜ ତୋଗଲକଙ୍କ ପରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସୁଲତାନଙ୍କ ପରେ ପୁନଶ୍ଚ ଅନୁରୂପ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ ପାଇଁ କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି କିମ୍ବା ନିୟମ ନଥିବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାମନ୍ତ ନିଜେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ କିମ୍ବା ମୃତ ସୁଲତାନଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କୁ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ ପାଇଁ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ସର୍ବଶେଷରେ ଆଫଗାନ ମାନେ ତୁର୍କମାନଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରି ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ଆଫଗାନ ନେତା ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ ସୁଲତାନ୍ ରୂପେ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ।

Provincial Kingdom - ପ୍ରାଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ

ଦିଲ୍ଲୀ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ନ୍ତବିବାଦ ଯୋଗୁ ଅନେକ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥିଲେ । ଫଳରେ ଅନେକ ସ୍ୱାଧୀନ ଆଫଗାନ ଓ ତୁର୍କୀ ରାଜ୍ୟର ଉଦ୍ଭବ ହେଲା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ବଂଗ (ଲାଖନଉଟି), ଜୌନପୁର, ମାଳବ, ଗୁଜୁରାଟ ଏବଂ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ବାହାମନି ରାଜ୍ୟ । ବେଳେବେଳେ ଏହି ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଲତାନୀ ଶାସନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଦେଇଥିଲା ।

Resistance by Indian Chiefs - ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କର ବିରୋଧ

କ୍ରମାଗତ ଭାବରେ ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନେ ସୁଲତାନ ମାନଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ରାଜପୁତନାର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ଯଥା ମିୱାର, ରନ୍ଥମ୍ବର ଏବଂ ଚିତୋରର ରାଜାମାନେ, ୱାରଙ୍ଗଲ, ଦେବଗିରି ଏବଂ ମାରବାରର ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତୀୟ ରାଜାମାନେ ; ମଧ୍ୟ-ଭାରତର ଧର ଏବଂ ମାଳବର ରାଜାମାନେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ଯାଜପୁରର ରାଜା ଏବଂ ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦଳମୁଖ୍ୟମାନେ ବାରମ୍ବାର ପରାଜିତ ହୋଇମଧ୍ୟ ପୁର୍ନବାର ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ସଂଘର୍ଷ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନକୁ ଦୁର୍ବଳ କରି ଦେଇଥିଲା ।

ଖିଲିଜୀ ଏବଂ ତୋଗଲକ ରାଜତ୍ୱ ପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ବହୁଳ ଭାବରେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାବରଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପତ୍ତନ ଘଟାଇଥିଲା । ଏହା ପରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ମୋଗଲ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା ଏବଂ ମୋଗଲମାନେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ୨୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଆମେ ପରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ତା ପୂର୍ବରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଆଞ୍ଚଳିକ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍‌ଥାନ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ।

Rise of Provincial kingdom- ଆଞ୍ଚଳିକ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍‌ଥାନ

ଆମେ ପଢ଼ିଛେ ଯେ ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପତନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଫିରୋଜ ସାହା ତୋଗଲକ ଏହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ କେତେଜଣ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନକାରୀ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଶାସନ କଲେ ।

ଜୌନପୁର : ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲ୍‌ତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା ଜୌନପୁର । ମାଲିକ୍ ସରୱାର ଥିଲେ ଏହାର ଗଭର୍ଣ୍ଣର । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କନୌଜ, କାରା, ଅଯୋଧା, ସାଣ୍ଡିଲ, ଜାଲମାଉ, ବାହାରକ୍, ବିହାର ଏବଂ ତିରୁହୁତ୍‌ର ଶାସକ ହେଲେ । ସେ ଯଦିଓ ସୁଲତାନ୍ ପଦବୀରେ ନିଜକୁ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରି ନଥିଲେ, ସେ ସରକି ବଂଶ ରାଜତ୍ୱର ମୂଳଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

୧୩୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମାଲିକ୍ ସରୱାରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ମାଲିକ୍ କରନ୍‌ଫୁଲ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ମୁବାରକ୍ ସାହା ଉପାଧିରେ ନିଜକୁ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ଥିଲେ ସରକି ବଂଶର ପ୍ରଥମ ଶାସକ । ସେହି ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀର ସୁଲତାନ ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକଙ୍କୁ ମଲ୍ଲୁ ଇକ୍‌ବାଲ୍ କଣ୍ଢେଇ ପରି ନଚଉ ଥିଲେ । ମଲ୍ଲୁ ଇକ୍‌ବାଲ୍ ଜୌନପୁର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାମରିକ ଅଭିଯାନ କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ୧୪୦୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୁବାରକ ସାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ସାନଭାଇ ଇବ୍ରାହିମ୍ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ୩୪ ବର୍ଷ ଶାସନ କରିଥିଲେ ।

ଇବ୍ରାହିମ୍‌ଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଜୌନପୁର ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତିକ୍ତ ହେଲା । ସରକୀ ରାଜବଂଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାସକ ଇବ୍ରାହିମ୍‌ଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଜୌନପୁର ଶିକ୍ଷାର ଏକ ପ୍ରମୁଖ କେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲା । ପୁନଶ୍ଚ ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଏଠାରେ ଏକ ଅଭିନବ ସ୍ଥାପତ୍ୟ କଳାର ଆର୍ବିଭାବ ହେଲା । ଏହା ସରକୀ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କଲା । ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ମିତ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଜୌନପୁରର ଅଟଳ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଥିଲା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

ଇବ୍ରାହିମ୍‌ଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମାହମୁଦ ଚୁନାର ଦୁର୍ଗକୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ସେ ମଧ କନ୍ନୌ ଜୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବାହାଲୋଲ୍ ଲୋଦୀ ଠାରୁ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ମାହମୁଦଙ୍କ ପରେ ମହମ୍ମଦ ସାହା ଜୌନପୁରରେ ଶାସନ କରିଥିବାର ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ଏହା ପରେ ହୁସେନ ସାହା ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ୧୫୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୁସେନ ସାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁପରେ ସରକୀ ବଂଶର ରାଜତ୍ୱ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

Kashmir - କାଶ୍ମୀର

କାଶ୍ମୀରର ପ୍ରଥମ ମୁସଲିମ୍ ଶାସକ ଥିଲେ ସାମ୍‌ଶୁଦ୍ଦୀନ୍ ଶାହା । ସେ ୧୩୩୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ୧୩୮୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିକନ୍ଦର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକ ଥିଲେ । ୧୪୧୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲାପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଲ୍ଲୀ ଶାହା ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କ ଭ୍ରାତା ଶାହା ଖାଁ 'ଜୈନୁଲ ଆବିଦୀନ୍' ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ।

ଜୈନୁଲ ଆବିଦୀନ୍ ଜଣେ ଉଦାର ଓ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ପନ୍ନ ଶାସକ ଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ବର୍ଗଙ୍କର ସହଯୋଗ ଓ ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ସେ ସିକନ୍ଦରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିତାଡ଼ିତ ଗୋଷ୍ଠିଙ୍କୁ ପୁନଃସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ସେ 'ଜିଜିୟା'ର ଉଚ୍ଛେଦ କରି ଗୋହତ୍ୟା ନିଷେଧ କରିଥିଲେ । ସେ କାଶ୍ମୀରର ଅର୍ଥନୀତିକ ପ୍ରଗତି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ପାର୍ଶୀ, ସଂସ୍କୃତ, ତୀବ୍ବତୀୟ ଓ କାଶ୍ମୀର ଭାଷାରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେ ମହାଭାରତ ଓ ରାଜତରଙ୍ଗୀଣୀକୁ ପାର୍ଶି ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ରାଜତରଙ୍ଗିଣୀ ପୁସ୍ତକରେ କାଶ୍ମୀରର ଇତିହାସ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଜୈନୁଲ ଆବେଦୀନ୍‌ଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଜଣେ ଦୁର୍ବଳ ଶାସକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦୁର୍ବଳତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ବାବରଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ମିର୍ଜାହାଇଦର କାଶ୍ମୀର ଜୟ କଲେ, ୧୫୮୬ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ଆକବର କାଶ୍ମୀରକୁ ନିଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇଥିଲେ । ଫଳରେ କାଶ୍ମୀର ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ବିଶେଷ ହେଲା ।

Malwa - ମାଳବ

ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ କୋଣରେ ମାଳବ ପ୍ରଦେଶ ଅବସ୍ଥିତ । ୧୩୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଏହାକୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ମାଳବ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ରୂପେ ଫିରୋଜ ତୋଗଲକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିଲା । ୧୪୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦିଲୱାର୍ ଖାଁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନେଇଥିଲେ । ଏହା ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ ପରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିଲୱାର ଖାଁ ନିଜକୁ ସୁଲତାନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିନଥିଲେ । ୧୪୦୫ରେ ଦିଲୱାର ଖାଁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଆଲା ଖାଁ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ନିଜକୁ ହୋସାଙ୍ଗ୍ ଶାହା ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ । ସେ ମାଣ୍ଡୁକୁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦ୍‌ମହଲ, ଜୁମା ମସ୍‌ଜିଦ୍, ଜାହାଜମହଲ ହେଉଛି ମାଣ୍ଡୁ ସ୍ଥାପତ୍ୟର ଉଦାହରଣ ।

ହୋସାଙ୍ଗ ଖାଁ ଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଘାଜି ଖାଁ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହମ୍ମଦ ଖାଁ ଖାଲଜୀ ୧୪୩୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ଗାଦିଚ୍ୟୁତ କରି ଶାହା ଉପାଧି ଧାରଣ ପୂର୍ବକ ମାଳବରେ ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ଖିଲିଜୀଙ୍କ ଶାସନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ମାଳବ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସେ ଜଣେ ଦୟାବନ୍ତ ରାଜା ଥିଲେ । ଫରିସ୍ତାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନାନୁଯାୟୀ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଦ୍ର, ସାହସୀ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନ ବ୍ୟକ୍ତିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଘିଆସୁଦ୍ଦୀନ୍ ଏବଂ ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ୧୫୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମାହାମୁଦ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ମେଦୀନ୍‌ରାୟ ନାମକ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଜପୁତ୍‌ଙ୍କୁ ଡ଼ାକି ବିଦ୍ରୋହୀ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ୍ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମେଦୀନ୍ ରାଓଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇ ଥିଲେ । ରାଜଦରବାରରେ ରାଜପୁତ୍‌ମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଦୁର୍ଭାବ ମୁସଲିମ୍ ସାମନ୍ତ

ମାନଙ୍କ ମଧରେ ଇର୍ଷା ଜାତ କଲା । ଗୁଜୁରାଟର ସୁଲତାନ୍ ମାଳବକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଏହାକୁ ଗୁଜୁରାଟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

Gujurat - ଗୁଜୁରାଟ

ଗୁଜୁରାଟ ସର୍ବଦା ନିଜର ଭୌଗଳିକ ଅବସ୍ଥିତି ଯୋଗୁ ବାହ୍ୟ ଆକ୍ରମଣର ଶିକାର ହୋଇ ଆସିଅଛି । ଏହାର ଉର୍ବରତା ଓ ସମୃଦ୍ଧି ବାହ୍ୟଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରି ଆସିଛି । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ ଖିଲିଜୀ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ସୁଲତାନ୍ ଯେ କି ଗୁଜୁରାଟକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଥିଲେ । ତାହା ପରଠାରୁ ଏହା ତୁର୍କୀ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଯେତେବେଳେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କଲେ ଏହି ପ୍ରଦେଶର ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ଜାଫର ଖାଁ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନ୍ଙ୍କ ଠାରୁ ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ୧୪୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ମାଳବରେ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜାରୂପେ ଶାସନ କଲେ । ଗୁଜୁରାଟ ଶାସକ ମାନଙ୍କ ମଧରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶାସକ ଥିଲେ ଅହମ୍ମଦ ଶାହା । ସେ ୧୪୧୧ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରୁ ୧୪୪୧ ଖ୍ରୀ:ଅ: ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସେ ରାଜପୁତ୍ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେ ଅହମ୍ମଦାବାଦ ସହର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ୧୪୪୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅହମ୍ମଦ ଶାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ମହମ୍ମଦ ଶାହା ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ 'ଜାର-ବକ୍ଷ' (Zar-Bakh) ରୂପେ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ୧୪୫୧ ଖ୍ରୀ:ଅ: ରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକାରୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଦୁଇଜଣ ଦୁର୍ବଳ ଶାସକ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ଅହମ୍ମଦ ଶାହାଙ୍କ ଜଣେ ନାତିଙ୍କୁ ସାମନ୍ତମାନେ ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରାଇଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ଫତେହେ ଖାଁ । ସେ ମହମ୍ମଦ ନାମରେ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ଶାସକ ରୂପେ ଶାସନ ଚଳାଇଲେ । ସେ ଦୀର୍ଘ ୫୨ ବର୍ଷ ଶାସନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୫୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଅନେକ ଶାସକ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ଆକବର ୧୫୭୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୁଜୁରାଟ ଜୟକରି ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

Bengal - ବଂଗ

ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବେଙ୍ଗଲ୍ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଗମନାଗମନ ଓ ପରିବହନର ଅସୁବିଧା ପାଇଁ ଏହି ରାଜ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବା କଷ୍ଟସାଧ ଥିଲା । ଯଦିଓ ବଂଗ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ବିଶେଷ ଥିଲା । ତଥାପି ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏହା ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ରୂପେ ଶାସିତ ହୋଇଛି । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ମହମ୍ମଦ ଜିନ୍ ବଖତିଆର ବଂଗକୁ ଜୟକରି ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀଙ୍କ ବିଜିତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଆଞ୍ଚଳିକ ଅଧିବାସୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ବଲବନ୍ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ବଂଗକୁ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ପୁତ୍ର ବୁଗ୍ରା ଖାଁ ଙ୍କୁ ବଂଗର ଗଭର୍ଣ୍ଣର ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବଲବନ୍ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଘୋଷଣା କଲେ । ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ୍ ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ବଂଗକୁ ତିନିଗୋଟି ସ୍ୱାଧୀନ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ଲାଖନଉଟି, ସତ୍‌ଗାଁଓ ଏବଂ ସୋନାରଗାଓଁ । ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ପାଇଁ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ, ଦିଲ୍ଲୀ ସହ ବଂଗ ସଂପର୍କ ଛିନ୍ନ କରିଥିଲା ।

ହାଜୀ ଇଲିଆସ୍ ନାମକ ବଂଗର ଜଣେ ସାମନ୍ତ ସାମସୁଦ୍ଦୀନ୍ ଇଲଆସ ଶାହା ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ନିଜକୁ ଶାସକ ରୂପେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଫିରୋଜ ତୋଗଲକ ତାଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଇଲିଆସ୍ଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧିସ୍ୱାକ୍ଷର କଲେ । ଏହି ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ କୋଷି

ନଦୀକୁ ଦୁଇଟି ଜାକ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ହାଜୀ ଇଲିଆସ୍ ୧୩୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ । ଏହାପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ସିକନ୍ଦର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଫିରୋଜ ଶାହା ତୋଗଲକ ବଂଗକୁ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପୁର୍ନବାର ସଂଯୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରି ବିଫଳ ହେଲେ । ସିକନ୍ଦରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଗୀୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ଆଜାମ୍ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଚୀନ୍ର ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂପର୍କ ରଖିଥିଲେ । ଫଳରେ ବୈଦେଶିକ ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ହାଜୀ ଇଲିଆସ୍ଙ୍କର ନାତି ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍ ବଂଗର ଶାସକ ହେଲେ । ସେ ଦୀର୍ଘ ୧୭ ବର୍ଷଧରି ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଶାସନ କରିଥିଲେ ।

ଆଲ୍ଲାଉଦ୍ଦୀନ୍ ହୁସେନ୍ ଶାହାଙ୍କ ଶାସନ ସମୟରେ ବଂଗ ଏକ ଧନଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ୧୫୧୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ନସିବ୍ ଖାଁ 'ନାସିରୁଦ୍ଦୀନ୍ ନୁସ୍ରତ ଖାଁ' ଉପାଧି ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଅଳଂକୃତ କଲେ । ୧୫୩୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେରଶାହା ସୁରି ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ମହମ୍ମଦ ଶାହାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ବଂଗକୁ ନିଜ ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

INTEXT QUESTIONS 9.6 - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

1. ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ରାଜ୍ୟକୁ କାହିଁକି ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ ?

____

2. ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ମଧରେ ଉପୁଜୁଥିବା ସଂଘର୍ଷର ମୁଖ୍ୟକାରଣ କ'ଣ ଥିଲା ?

____

3. ଜୌନପୁର ରାଜବଂଶ ଶାସକମାନେ କେଉଁ ନାମରେ ନାମିତ ହେଉଥିଲେ ?

____

4. ବୁଘ୍ରା ଖାଁ ବଂଗରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କଲାପରେ ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଗୀୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ ?

____

WHAT YOU HAVELEARNT- ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିଲେ

ଇସ୍‌ଲାମ୍ ଧର୍ମର ଆରବରେ ଉତ୍‌ଥାନ ହୋଇ ଖଲିଫା ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଏହା ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଆରବ ସେନା ବାହିନୀ ମଧ-ଏସିଆର ବିଶାଳ ଅଞ୍ଚଳ ଜୟକରି ୭୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା । ଏହାପରେ ଗଜନୀର ମାହାମୁଦ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଭାରତରୁ ଲୁଣ୍ଠିତ ଧନକୁ ଗଜନୀକୁ ନେଇଯିବା ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ରାଜପୁତ୍ ରାଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ମଧ-ଏସିଆର ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଭଲ ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରି ଭାରତରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲେ । ୧୧୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପ୍ରଥମ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ପୃଥ୍ୱିରାଜ ଚୌହାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୧୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଦ୍ୱିତୀୟ ତିରୋରୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଦିଲ୍ଲୀର ଶାସନ ତୁର୍କମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଚାଲିଗଲା । ମହମ୍ମଦ ଘୋରି ତାଙ୍କର ଭାରତ ବିଜିତ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ କ୍ରିତଦାସ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ

ଟିପ୍ପଣି

କୁତବୁଦ୍ଦିନ୍ ଆଇବାକ୍‌ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଛାଡ଼ିଯାଇଥିଲେ । ଫଳରେ ଦିଲ୍ଲୀସୁଲତାନୀ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ ଏହାପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ । ସେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରି 'ଚ୍ଛଲିସ୍' ବାହିନୀ ଗଠନ କରି ସାମନ୍ତମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ଦାସବଂଶର ଶେଷ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୁଲତାନ୍ ଥିଲେ ବଲବନ୍ ଯେ କି ୧୨୬୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସୁଲତାନ ହେଲେ । ୧୨୮୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବଳବନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ୧୨୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଖିଲିଜୀ ବଂଶ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଥିଲା ।

ଖିଲିଜୀ ବଂଶ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲା ପରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନରେ ତୁର୍କମାନଙ୍କ ଏକ ଚାଟିଆ ମନୋଭାବର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା । ଜଲାଲଉଦ୍ଦୀନ ଖିଲ୍‌ଜୀ ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ୧୨୯୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲ୍‌ଜୀ ତାଙ୍କ କକା ତଥା ଶ୍ୱଶୁର ଜଲାଲ୍‌ଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ସେ ରାଜାଙ୍କର ସମ୍ମାନକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଥିଲେ । ସେ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ଚୂର୍ଣ୍ଣକରି ଜଣେ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଭାବେ ଶାସନ କଲେ । ତାଙ୍କର ସୁଦକ୍ଷ ସେନାଧକ୍ଷ ଗଣ ଯଥା ଆଲବ ଖାଁ, ନୁସରତ୍ ଖାଁ, ଜାଫର ଖାଁ, ଉଲୁଘ ଖାଁ ଏବଂ ମାଲିକାପୁର, ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ବିଜୟର ଟିକା ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ । ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ବଜାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି । ସେ ବଜାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନିଜେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ସେ ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବଜାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ।

ଖିଲିଜୀ ବଂଶର ପତନ ପରେ ତୋଗଲକ ବଂଶ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲା । ୧୩୨୦ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ଗୀୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ୧୩୨୫ ଖ୍ରୀ:ଅ:ରେ ମହମ୍ମଦ୍ ବିନ୍ ତୋଗଲକ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ମହମ୍ମଦ ବିନ୍ ତୋଗଲକ ତାଙ୍କର ଆଧୁନିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ପଦକ୍ଷେପ ମଧରେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦୌଲତାବାଦ୍ ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ; ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା ପ୍ରଧାନ । ମହମ୍ମଦ ତୋଗଲକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଦିଲ୍ଲୀର ଅମୀର ଓ ଉଲେମାମାନେ ଫିରୋଜ ତୋଗଲକଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରାଇଲେ । ତାଙ୍କରି ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ପତନ ପାଇଁ ଅନେକ ଶକ୍ତି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । ୧୩୯୮ ଖ୍ରୀ:ଅ: ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଦିଲ୍ଲୀ ଆକ୍ରମଣ କରି ଏହାକୁ ଲୁଣ୍ଠନ କଲେ । ଏହି ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁ ଦିଲ୍ଲୀର ଅଧୀନ ଥିବା ପ୍ରଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କଲେ ।

ଜୌନପୁରର ଶାସକ ଭାବେ ମାଲିକ୍ ସରବାର୍ ଶାସନ କଲେ । ମାଳବ ମଧ ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନରୁ ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲା । ମାଳବର ଶାସକ ମହମ୍ମଦ ଖିଲଜୀ ମାଳବ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ଏହି ଆଞ୍ଚଳିକ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲେ କାଶ୍ମୀରର ଶାସକ ଜଇନୁଲ ଆବିଦୀନ୍ । ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କାଶ୍ମୀର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ବଂଗଲ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଦିଲ୍ଲୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶୁଥିଲା ଏବଂ ପୁନଶ୍ଚ ଅନେକ ସମୟରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରୁଥିଲା । ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ଦ୍ୱାରା ତିନି ଭାଗରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇଥିବା ବଂଗକୁ ହାଜୀ ଇଲିଆସ୍ ଏକତ୍ରୀତ କରିଥିଲେ ।

ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ଖିଜ୍ରି ଖାଁ ଙ୍କୁ ମୁଲତାନ୍‌ର ଶାସକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଫଳରେ ସୟଦବଂଶର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା । ୧୪୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବାହାଲୋଲ ଲୋଦୀ ଆଫଗାନ ମାନଙ୍କ ସହାୟତରେ ସୟଦ୍ ମାନଙ୍କୁ ଗାଦିଚ୍ୟୁତ କରି ଲୋଦୀ ବଂଶର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ସେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଶାସକ ଥିଲେ । ସେ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ସିକନ୍ଦର ଲୋଦୀ ଶାସନ କରିଥିଲେ । ଲୋଦୀ ବଂଶର ଶେଷ ସୁଲତାନ୍ ଇବ୍ରାହିମ୍ ଲୋଦୀଙ୍କୁ ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପ୍ରଥମ ପାନିପଥ ଯୁଦ୍ଧରେ ବାବର ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ୧୧୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବା ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ୧୫୨୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲା । ଫଳରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଲା ।

ଟିପ୍ପଣୀ

TERMINAL QUESTIONS - ନିଜକୁ ନିଜେ ପରିଖିବା

1. ଗଜନୀ ମାହାମୁଦ କିଏ ? ସେ କାହିଁକି ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ?
2. କେଉଁମାନଙ୍କୁ ମାମଲୁକ୍ ସୁଲତାନ୍ କୁହାଯାଉଥିଲା ? ଇଲତୁତ୍‌ମିସ୍ କିପରି ନିଜ ସ୍ଥିତିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିଥିଲେ ?
3. ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସରକାରୀ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବଲବନ୍ କି କି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ ?
4. ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍ ଖିଲିଜୀଙ୍କ ବଜାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
5. ମହମ୍ମଦ ବିନ ତୋଗଲକ ଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ପଦକ୍ଷେପ ଉପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
6. ତୈମୁଲଲଙ୍ଗଙ୍କ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣର ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଉପରେ କ'ଣ ସବୁ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା ?
7. ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ବଂଗ କାହିଁକି ଏକ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଦେଖାଦେଲା ।

ANSWERS TO INTEXT QUESTIONS - ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ

9.1.

1. a) ଘାଜୀ
   b) ପୃଥ୍ୱିରାଜ ଚୌହାନ୍ ଓ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ
   c) କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦୀନ୍ ଆଇବାକ୍
2. ୧୧୯୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ
3. ଗଜନୀର ମାହାମୁଦ ଭାରତରୁ ଧନରତ୍ନ ଲୁଣ୍ଠନ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ଭାରତରେ ତୁର୍କ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ।

9.2.

1. i) ଅମୀର ଓ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ବିଦ୍ରୋହ ।
   ii) ଅସଂଗଠିତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
   iii) ସୁଲତାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଯେକୌଣସି ଦୁଇଟି ସୀମା ଚିହ୍ନିତ କର
2. ରାଜତନ୍ତ୍ରକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇବାକୁ ।
3. କୁତ୍‌ବୁଦ୍ଦୀନ୍ ଆଇବାକ୍ ।
4. i) କଡ଼ାନିୟମ୍ ଏବଂ ବିଳାସପୂର୍ଣ୍ଣ ଦରବାର
   ii) ରାଜତନ୍ତ୍ର ର 'ନିୟମ' ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସୁଲତାନ୍ ଓ ସାମନ୍ତ ମଧରେ ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଦେଲେ ।

9.3.

1. ରାଜପୁତ୍ ମାନଙ୍କର ନୈତିକ ବଳ ଓ ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ରନ୍ଥମ୍ଭର ଅଧିକାର କରିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ।

ଟିପ୍ପଣି

2. ମାଲିକାଫୁର
3. ଦେବଗିରି ଏବଂ ଭିଲସା
4. (i) ନିଷ୍କର ଜମି ଭୋଗ କରୁଥିବା ପରିବାରମାନେ ଏଥର ଭୋଗ କରୁଥିବା ଜମି ଉପରେ ଖଜଣା ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

   (ii) ସୁଲତାନ୍ ଗୁପ୍ତଚର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୁର୍ନଗଠନ କରି ଏହାକୁ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରାଇଥିଲେ ।

   (iii) ମଦ୍ୟପାନ ନିଷେଧ କରାଗଲା ।

   (iv) ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ଅନୁମତି ବିନା ସାମନ୍ତମାନେ କୌଣସି ଜାଗାରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବିବାହ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

9.4.

1. ଗିୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ
2. ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜୁନା ଖାଁ
3. (a) ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବାକୁ

   (b) ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ରାଜଧାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ।
4. ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାର ପ୍ରଣିତ ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା (ଜିତ୍ତଲ)ର ମୂଲ୍ୟ ରୂପାମୁଦ୍ରା (ଟଙ୍କା) ସହ ସମାନ କରାଯାଇଥିଲା କାରଣ ରୂପା ଧାତୁର ଅଭାବ ଦେଖାଦେଇଥିଲା ।

9.5

1. ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ସହ ସମାନ ଆସନ
2. ଖିଜ୍ରି ଖାଁ
3. ୟାହିଆ ସିରିହିନ୍ଦ୍
4. ସାମନ୍ତମାନେ ଦରବାରରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବେ ଏବଂ ସୁଲତାନ୍‌ଙ୍କୁ ମାନିବେ ।

9.6.

1. ମଧ-ଏସିଆ ରାଜନୀତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ଧନୀଲୋକ ମାନଙ୍କୁ ଲୁଣ୍ଠନ ।
2. ଉତ୍ତରାଧିକାର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ମଧରେ ବିବାଦର କାରଣ ।
3. ସର୍କୀ ବଂଶ
4. ଗୀୟାସୁଦ୍ଦୀନ୍ ତୋଗଲକ ବଂଗକୁ ଲାଖନଉଟି, ସତଗାଁଓ ଏବଂ ସୋନାର ଗାଁଓ ଏହିପରି ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ବଂଗଲ ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ।

HINTS TO TERMINAL QUESTIONS: ସଂକେତ

1. ସେକ୍ସନ ୯.୨ ର ପାରା ୧ ଏବଂ ୨
2. ସେକ୍ସନ ୯.୪
3. ସେକ୍ସନ ୯.୪

ଟିପ୍ପଣୀ

4. ସେକ୍ସନ ୯.୫
5. ସେକ୍ସନ ୯.୬ ର ପ୍ରଥମ ପାରା ଓ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ସ, ଦ୍ୱିତୀୟ ପାରା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ସ ।
6. ସେକ୍ସନ ୯.୯ର ପାରା ୩
7. ସେକ୍ସନ ୯.୯ର ପାରା ୧

GLOSSARY:-

ଅମୀର	:	କମାଣ୍ଡର୍, ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ସରକାରର ତୃତୀୟ ଉଚ୍ଚପଦବୀ ।
ଆରିଜ-ଇ-ମାମଲୁକ୍	:	ସାମରିକ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ
ଅମୀର-ଇ-ଅଖୁର୍	:	ଅଶ୍ୱବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ
ଅମୀର-ଇ-ତୁଜୁକ୍	:	ବିଭିନ୍ନ ଉତ୍ସବର ମନ୍ତ୍ରୀ
ବରିଦ୍	:	ଗୁପ୍ତଚର ବିଭାଗର ଅଫିସର୍
ଚୌଗନ୍	:	ପୋଲୋଖେଳ
ଦଲାଲ୍	:	ଦଲାଲ୍
ଦରବାର	:	ରାଜାଙ୍କ ଦରବାର
ଦୋଆବ	:	ଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନା ନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ
ଦିୱାନ୍-ଇ-ଆରଜୁ	:	ବଲବନଙ୍କ ସମୟରେ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ
ଇକତାଦାର	:	(ଇକତାଧାରୀ) ଟଙ୍କା ବଦଳରେ ବେତନ ଆକାରରେ ମିଳିଥିବା ଜମିଇକ୍ତା ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି
ଜିଜିୟା	:	ଅଣମୁସଲମାନଙ୍କ ଉପରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କର
ଜିତଲ	:	ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା
ଖୁତୁବା	:	ପ୍ରାର୍ଥନା
ଖ୍ୱାଜା	:	ପ୍ରଭୁ, ବଣିକ
ମାଲିକ୍	:	ସୁଲତାନୀ ସରକାରର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀ
ମାମଲୁକ	:	କ୍ରିତଦାସ କର୍ମଚାରୀ
ମଣ୍ଡି	:	ଶସ୍ୟ ବଜାର
ମୁନ୍‌ହିଆନ୍‌ସ	:	ଗୁପ୍ତଚର
ନାଏବ୍	:	ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀ
ପାୟବସ୍	:	ପଦଚୁମ୍ବନ
ରାୟ ରେୟାନସ୍	:	ଦେବଗିରିର ରାମଦେବଙ୍କୁ ଆଲାଉଦ୍ଦିନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପାଧି ।
ସରାଇ ଆଦିଲ୍	:	ଲୁଗା ବଜାର
ଟଙ୍କା	:	ସୁଲତାନୀ ଶାସନ ସମୟରେ ପ୍ରଚଳିତ ରୂପା ଟଙ୍କା
ଉଲେମା	:	ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମଯାଜକ
ଉମରା	:	ଅମୀରମାନେ । ଅମୀର ଅର୍ଥ ସାମନ୍ତ ବା ଦିଲ୍ଲୀ ସୁଲତାନୀ ଶାସନର ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠୀ ।